

LUCEAFĂRUL

Prefață la cîteva întrebări

Literatura, se știe, este un obișnuit subiect de discuție. Despre ea se poate vorbi în mai multe feluri. Există adepți ai ideilor generale despre literatură, oameni care vorbesc despre literatură teoretic și trag chiar concluzii cu valoare practică. Alții discută despre cărți, aplicati la fenomenul concret. Și una și alta din atitudini sînt bune dacă nu duc la exagerări.

În momentul de față orice discuție despre literatură nu poate începe însă decît de la contemplarea peisajului de fapt. Bogăția anului literar care a trecut, neobișnuită, cheamă la o analiză atentă și nuanțată a creației literare. Nu putem vorbi desigur despre literatură decît plecînd de la operele literare. Anul literar este o secțiune arbitrară, dar el este deosebit de util în studiul aplicat al literaturii. Semnele unei desfășurări promițătoare ale forțelor scriitoricești le aveam încă de-acum cîțiva ani. Anul trecut n-a făcut decît să confirme această așteptată promisiune. Cărțile de proză, de poezie, de critică ale anului 1968 sînt un bun prilej pentru meditație, pentru o serie de întrebări.

Nu ne referim desigur numai la cifre, statistica avînd calitatea de a comunica întotdeauna ceva cînd nu e lăsată singură, iar cifra de aproximativ 40 de romane a anului trecut trebuind să fie menționată, cît la faptul că aceste cifre cuprind valori literare incontestabile. O literatură se îmbogățește prin valori, prin forța lor radiantă, care le oferă un permis de liberă trecere și o circulație ce-i asigură vitalitatea. Aportul pe care o literatură națională îl aduce celei universale nu se exprimă prin masa de cărți apărute, ci prin valori, prin opere și individualități artistice. Proza, poezia și critica ne-au recomandat astfel de valori.

Ce perspectivă se deschide literaturii române după atingerea acestui platou artistic eucerit de un eșalon atît de talentat de poeți și prozatori de toate virstele?

E prea devreme pentru a da răspunsuri, dar putem să pregătim dezlegarea interogației, printr-o analiză critică care să știe opera cu discernămint analitic și valoric, realizînd nu numai o ierarhie momentană de valori dar și integrînd literatura de astăzi în contextul literaturii române ca expresie a unei tradiții nepărăsîte.

Ceea ce este deosebit de interesant este că această prolificitate artistică, această fecunditate, pe care mulți o consideră fără precedent, e acompaniată, inextricabil, de un sondaj mai adînc a universului omenesc, are trăsătura superioară a unui umanism conștient de valoarea omului și de rosturile sale.

Proza s-a dovedit a nu mai ezita în fața unor problematice sociale delicate, sesizînd noul ritm social și o mai mare complexitate de probleme omenești, firească într-o acțiune avansată de construire a socialismului. N-au fost eludate aspectele considerate pînă acum ca inabordabile și orizontul social ca și profunzimea tratării este alta în proza anului 1968 față de anii trecuți. Realitatea este investigată și altfel decît pe orizontală, cu o mai mare responsabilitate etică și artistică, literatura încercînd să ofere expresii și soluții unor stări despre care cititorul așteaptă să i se vorbească în cărțile de azi. Cărțile prozatorilor, față-n față cu mediul social, puteau fi subliniate mai mult de critică, salutînd fenomenul de îndrăzneală investigare socială.

Cum va primi timpul aceste cărți?

Comentarea multora arată încă de astăzi calitatea lor cu totul remarcabilă. Necesitatea premiilor literare, despre care s-a mai vorbit în paginile acestei reviste, e cerută de bogăția peisajului literar contemporan. Ele au rolul de a stimula individual, dar și de a distinge valori. Această distincție e de altfel sarcina principală a unui premiu. Uniunea scriitorilor din România se află în fața acestui eveniment, pe care l-am putea numi sărbătoresc, acela al decernării premiilor.

Cine vor fi premiații?

Și-n poezie, și-n proză, și-n critică și-n teatru, candidații sînt numeroși. Efervescența fenomenului premial este dată de aceste multiple candidaturi. Premiile vor încerca să impună atenției pe acei scriitori care, cu o conștiință artistică deosebită au încercat să răspundă întrebărilor vremii lor. Va fi o operație nu dintre cele mai simple și orice ajutor în acest sens este bine venit.

Încă mai e vremea să discutăm despre cărțile anului trecut care ne-au reținut atenția. Putem discuta cărți, putem discuta specii literare, putem analiza individualități artistice cu grija de a nu ignora nici unul din aspectele literaturii de azi problematica lor socială.

Întrebări care se cer a fi puse în continuare.

LUCEAFĂRUL

MIHAI VULCANESCU

Desen din ciclul „Imagini bucurestene”
(În interiorul revistei alte desene din același ciclu)

Rigoarea cuvîntului

În actul creației, în ceea ce numim ades, cu un termen cam tehnic și impropriu, procesul de creație, sentimentul spontaneității se însoțește întotdeauna de acela al necesității. În momentele de autentică inspirație, gîndirea izbucnește cu o frenezie care este fructul fericit al rigozii, al siguranței neșovăitoare, al acelei precizii care nu este și nu poate fi rezultatul hazardului pur. Cuvîntul aleatoric, folosit cu multă cochetărie, adeseori, și de către unii poeți și de către unii critici, atunci cînd se referă la senzația de imprevizibil și de neașteptat, pe care lectura unui vers izbitor ne-o poate provoca, este după opinia mea, o dulce și sonoră capcană, foarte ademenitoare pentru auz, care însă ascunde adevărul adevărat cu privire la condiția poeziei. Verbul poetic prezintă garanție estetică numai atunci cînd îl simțim de nelocuit, și aceasta, deoarece, nici chiar cuvîntelor nu le sînt indiferente cuvintele! Căci, fără îndoială, nu datorită hazardului, în limba noastră românească, rostire și rost se trag din aceeași străveche rădăcină comună.

Rostirea poetică este, la rîndul ei, miraculoasă urzeală a rosturilor, țesătură nobilă, în care vocalele își răspund și vorbele se logodesc pentru eternitate în ritmurile fără odihnă ale unui ritual vesnic nou, dar niciodată în indiferența înfîntă și monoton-capricioasă a zărilor.

„O operă de artă este bună — scria Rainer Maria Rilke — cînd apare cu necesitate. În acest fel al originii sale stă judecata ei”. Cu alte cuvinte inspirația autentică este dublată întotdeauna de sentimentul neechivoc al rigozii, al cuvîntului unic, necesar. Valoarea estetică a poeziei este dată de convergența nucleelor sale, de puterea de atracție a simbolurilor verbale care o alcătuiesc. Cuvintele unei capodopere își sprijină acțiunea lor, ca activitate estetică, în mod reciproc și dacă două aruncări ale unui zar de cuvinte, pot, întîmplător și rarissim crea o metaforă șchioapă, niciodată o mie de aruncări nu vor scrie o elegie a lui Nichita Stănescu. Romanticul, atît de vizionar și fantast, Jean Paul trecea în *Estetica sa*, printre atribuțiile caracteristice și esențiale ale genialității, *chibzuința* (die Besonnenheit) iar Tudor Vianu afirma foarte categoric undeva: „Acolo unde lipsește sentimentul necesității inspirația nu este autentică”.

Citesc, uneori, cîte o plachetă de versuri de o plicticoasă și obositoare monotonie „aleatorie”, poeme de cuvinte-praf, șovăitoare și indifereente, necimentate de vreo semnificație internă, în care pleava de simboluri și metafore pur exterioare mă întristează și îmi dă sentimentul lucrului inconsistent și inutil.

Există desigur, artiști care ajung cîteodată, literar vorbind, sclavi ai rigozii, pentru că rigoarea nenutrită de flăcările inspirației este, fără doar și poate, sterilă. Există însă și autori care devin, în chip paradoxal, sclavii spontaneității, ai fanteziei lipsite de necesitate artistică, ai „inspirației” arbitrare, în scrisul cărora cuvintele mai degrabă se resping decît se atrag.

Spontaneitatea care nu are acoperirea rigozii este nespus de friabilă. Poezia nu este serie indefinită de vocabule neutre, demagnetizate, șirag de simboluri verbale, indifereente unele altora. Sensul ei, auster și bogat, constă, cred, tocmai în existența acelei atracții interioare care coagulează cuvintele și dă spontaneității artistice greutatea specifică, ponderitatea gravă a fructului copt.

Cezar BALTAG

ÎN ACEST NUMĂR

CRONICA FANTEZISTĂ de MARIN SORESCU

JURNAL DE POET de ION ALEXANDRU

AL. O. TEODOREANU

— texte și imagini inedite —

POEME de ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

ACTUALITATEA „SCRIERILOR“

CRONICA LITERARA

aurel dragoș munteanu SINGURI

Este surprinzător cum n-a atras atenția că a doua carte a unui prozator ce a început cu proze scurte e un roman, într-un context literar în care romanul a rămas de multe ori o frumoso aspirație. Evident, romane s-au scris mereu, dar e important ce înțelege fiecare scriitor prin roman în ultima instanță ce rezultate da concepția sa despre roman și în ce măsură această concepție, dacă există una, este slujită și de talent.

Decizia cu care Aurel Dragoș Munteanu a abordat specia dificilă a romanului merită semnalată, pentru că este una în cunoștință de cauză. O definiție laxă a romanului care vrea să înlăture sterile discuții, spune că romanul este orice scriere de la 40 000 de cuvinte în sus. Definiția are în atenție numai scrierile de valoare și un volum depășind câteva sute de pagini nu este întotdeauna și un roman. Mai întâi el trebuie să fie literatură, să existe artistic, pentru a avea dreptul să intre în discuțarea speciei. **Singuri** de Aurel Dragoș Munteanu are acest drept.

Spunând că autorul abordează specia în cunoștință de cauză, prevenim implicit asupra dificultăților tehnice pe care le presupune romanul, specia literară de cunoscută audiență, dar care, prin succesul mai ales al unor romane de o anumită factură, e în stare să dea o impresie greșită asupra complexelor probleme pe care le ridică construcția unui roman. Aurel Dragoș Munteanu scrie roman având o viziune despre roman, având clarificată o noțiune pe care vrea s-o illustreze. Este un avantaj și un dezavantaj, mai ales când este vorba de primul roman. A ști cum se scrie un roman nu este totuși cu a-1 și scrie și s-au văzut autori ce fără o teorie a romanului au scris cărți bune sau foarte bune, dar și inversul.

Ceea ce ni se pare important în cazul acestui debut în roman este intenția de a construi după un plan în care toate elementele să convergeze unui singur scop. **Singuri** e un roman despre singurătatea oamenilor, un roman care încearcă să forțeze porțile singurătății. Nu este un roman care istorisește, adică o povestire cu „va urma“, ci un roman care exprimă ceva, o carte de investigație și de expresie.

Locul explorării e un tîrg în care autorul descoperă treptat personaje, în cele din urmă, bizare: Ana, Filip, Gaston, Faur, Emil, Gheorghe, Maxim, Hoca, Mihăiță. Mediul e ardelenesc și nepolitic, și ceea ce urmărește autorul e comportamentul eroilor, dar și sinusoida sufletească.

Singuri este încă o carte ce ne vorbește altfel despre țigurile românești. Urbanitatea lor îndolenică, ca și ineria lucrurilor, le-a azvîrlit într-o apoteoză literară

fristă. Locurile unde nu s-a întîmplat nimic se pare însă că erau astfel datorită felului de a vedea și concepe al prozatorului. **Francisca** lui Nicolae Breban ne revela un orașel bănățean aproape straniu prin convulsiile și atmosfera tensionată a unei familii de notabilități locale. **Singuri** are aceeași facultate de a redimensiona un orizont închis.

Intr-o critică încă lipsită de nuanțe s-ar părea din cele spuse pînă aici că astfel de afirmații sînt maxime elogi pentru Aurel Dragoș Munteanu și romanul său. Nu este însă decît operația preliminară, de a stabili dacă romanul său are valabilitate artistică, dacă există, dacă e, cu alte cuvinte, literatură în sensul bun al cuvîntului. **Singuri** are această calitate de a sugera un univers românesc și cartea este aptă discuțiilor de nuanță.

Intr-o literatură pot conviețui zece romancieri, zece nuveliști, zece poeți etc important fiind ca fiecare să aibă sentimentul, dacă nu conștiința, identității sale și nu pe cel al supremației, după cum și critica, dincolo de acceptare, are misiunea de a nu-i asimila, respectîndu-le datele particulare. Intr-un peisaj literar variat cum începe să fie cel al literaturii române, într-o literatură în care pot să apară, într-un an, circa patruzeci de romane, dintre care multe foarte bune, zeci de cărți de poezie, dintre care multe cărți de excepție, problema ierarhiei absolute de valori poate să falsifice discuțiile. Evident, veleitarii trebuie scoși din competiție, dar s-ar face un deserviciu varietății și diversificării literare, dacă am ignora cărți remarcabile numai pentru că nu ating nivelul celui mai ridicat roman sau al celei mai bune cărți de poezie sau critică, cu altă mai mult cu cît clasamentele sînt relative. Critica de azi, cu bune intuiții, dar nematurizată, face pasiuni febrile pentru fiecare apariție valoroasă, părăsind-o în favoarea altela mai recente și mai sus pusă valoric. E o febră din care snobismul nu lipsește, febră justificată într-o oarecare măsură de multele cărți de calitate care încep să pună problema opțiunii și a preferinței și nu numai pe cea a globalei acceptări.

În fața atîtor cărți cum sînt cele din anul trecut, s-a observat mai ales această pasiune, justificată la lectură, după ultimul și cel mai bun produs. Literatura de azi, efervescența ei, cere criticului de acum o opțiune care să configureze un program sau o direcție, dar puținătatea tribunelor critice, implicit a revistelor face gestul aproape imposibil. Multe cărți, mulți autori pot rămîne în afara discuției, cum s-a

întîmplat, între romane, cu **Iarna Fimbul** de Alice Botez. Criticul de acum este constrins deci de împrejurare să nu-și asume treapta la care are fatal dreptul, prin materia ce o are la dispoziție, aceea a opțiunii, ci să rămînă încă, de multe ori, la preliminară reacție a lui da și nu, adică înainte de a face estetică, să facă justiție literară.

Discuțăm toate acestea pentru că ele s-au făcut mai vizibile în cazul romanului, și pentru că **Singuri** este un roman. Faptul că unul dintre cei mai tineri veniți în proză contribuie alături de Nicolae Breban, Marin Preda, Fănuș Neagu, Zaharia Stancu la tericia explozie a speciei nu poate decît să fie de bun augur.

La Aurel Dragoș Munteanu atrage atenția stăpînirea mijloacelor specifice, siguranța cu care este scris micul său roman. Alternarea modalităților, schimbările de perspective, sondajele psihologice largesc orizontul unui tîrg compromis de literatura tradițională.

Se știe că harul prozatorului e de a re-leva o lume vie acolo unde credeam că nu este. **Singuri** are această calitate. Nu o are și pe cea a ineditului, dar nu asta e ceea ce caută autorul cărții. Romanul său e testul posibilității de a construi profund și solid, excelind în insistență și durată. Micul univers din **Singuri** prin aceasta se impune. Printro privire de sus care sesizează durată, timpul, efectul timpului asupra oamenilor și situațiilor. Oamenii se cercetează înăuntru, căutîndu-și ființa prezentă prin propriul lor trecut.

Aurel Dragoș Munteanu nu poate fugi de trăsăturile, benefice, ale prozei ardelenesti și micul său roman, promițător, e în seria acestei proze.

Cartea nu este la drept vorbind un roman, ci mai mult expoziția lui. Unitatea și autonomia ei este dată de expresia singurătății personajelor. Autorul n-are experiența romanului, dar știe unde vrea să ajungă, ceea ce este mai important. Tensiunea și simulanitatea stărilor intime este ceea ce dă unitate cărții. A.D. Munteanu vrea să facă expresivă starea de singurătate a locului, a indivizilor și a omului în general.

Singuri e un roman-meditație despre condiția omului. Cartea este o colecție de ciudate personaje, a căror mișcare exterioară poartă ca anexă rezultatul sondajelor autorului. Impresia de straniu, de bizare, de teritoriu populat neobișnuit se obține pe parcurs. Nu toate personajele sînt la fel de intensive sau inedite. Ana și traua ei din adolescență sînt memorabile. Faur e mai puțin inedit, dar bine susținut. Artificial pare Gaston, mai consistent în însemnările sale. O enigmă voită de autor este Felecan și Filip.

Singuri cuprinde mostre de proză de cea mai bună calitate, episoade de certă vocație. Cortegiul de taxiuri al lui Rockefeller beat este dintre ele. Aurel Dragoș Munteanu nu insistă în direcția epicii tradiționale, vînd egale posibilități și pentru naratiunea de factură modernă. E prea devreme să anticipăm sau să solicităm în direcția unui aspect sau a altuia. Există un grav flux interior al mișcării, un fel de a sesiza scurgerea timpului prin oameni, care, alături de tendința spre construcția durabilă, par a indica o vocație, față de care unele predilecții de acum spre tehnicile romanului modern s-ar putea să rămînă pasagere.

Fundamentele sînt puse pentru o naratiune de durată și amplasare pe care autorul o convertește într-una de investigație și de expresie. De aceea observația că ne aflăm în fața unei „expoziții“, a unei posibile ample narațiuni. Nu este o trădare a sensului interior al universului conceput, ci dezvoltarea lui, mai ales într-o direcție dorită de autor. A vrut să creeze un mic pandemonium și nu se poate spune că încercarea nu i-a izbutit.

Produs de început, **Singuri** e o carte de posibilități și promisiuni pe care le vom vedea, probabil, dezvoltate și confirmate. **Jurnalul lui Gaston** oferă indici asupra rolului pe care-l joacă timpul sau îl va juca în cărțile sale. „Cei mai mulți oameni sînt fascinați de trecut, acesta îi hipnotizează ca un șarpe cînd vrea să înghită o vietate mai slabă, îi paralizază și le absoarbe toată forța vitală. Dar trecutul nu este decît o himeră a sufletului lor bolnav, fiindcă în realitate el nu există și în spațiile noastre nu se află decît un zid foarte dur, un timp compact, lipsit de posibilități. Trecutul este moartea, el nu mai poate fi recreat, iar atunci cînd avem posibilitatea să-i dăm o altă înfățișare, să interpretăm ceva care ni se pare că a existat, de pildă, o facem în numele viitorului și în sensul lui, anticipăm, conferim o anumită înfățișare evenimentului care urmează a avea loc, îl pre-simțim sau îl pre-facem. Adică nu modelăm ceva întîmplat, ci un fapt care se va întîmpla. Drumul nu se deschide decît înainte, în urmă nu putem face nici un pas, sîntem cu spatele lipit de un zid. Iar dinainte se prăvale peste noi greutatea imensă a timpului. Sînt cum se lasă peste noi, cum ne strivește și nu ne oferă nici măcar răgazul de a citi pe fața lui însemnele vieții noastre. Omul nu ar trebui să facă nimic altceva decît să încerce să afle ceea ce îl așteaptă“.

Este de fapt o profesiune de credință.

Sînt salutare în acest ambițios debut decizia cu care autorul se îndreaptă spre roman și voința de a introduce ordine într-un univers care e al său, fapt de dublă creație.

M. UNGHEANU

Preocupările unui public divers și curios în a cunoaște unele aspecte ale editării operei literare complete a lui Tudor Arghezi sub titlul Scrieri, se concretizează și printr-o serie de întrebări care, pe diverse căi, ni se adresează, cu sau fără unele reproșuri, din toată țara.

De pildă: de ce nu se găsesc aceste volume în librăriile din toate orașele țării? de ce nu toate bibliotecile posedă volumele apărute și nu sînt la curent cu cele în perspectivă? de ce nu există o periodicitate stabilă și, în fine, de ce nu există o preocupare continuă pentru anunțarea, popularizarea sau prezentarea volumelor de Scrieri, pentru ca cititorul să nu se ghideze numai după cifra tipărită pe copertă?

Evident, răspunsurile nu pot fi date numai de semnatarul acestei rubrici, ele vînd mai mult sistemul editurii—tipar—difuzează...

Răspunsurile exacte pe care le-aș putea da acestor întrebări, privesc numai faza de pregătire a materialului. După cum se știe, Arghezi, în ultimii ani de viață și-a recitit întreaga operă literară, care a fost înmărmărită în peste 60 de titluri de volume. În alcătuirea acestor volume, el a ținut seama de genul literar (versuri, romane, tablete, cronici, traduceri etc.) și de o serie de vecinătăți de idei... Pe măsură ce mîile de pagini erau citite, revizuite și grupate sub titluri alese de autor, se încheau de fapt dosarele de manuscris pe volume. Este prin urmare o ediție de autor, completă, revizuită, finisată pentru tipar.

În toată această muncă titanică de redescoperire a tot ceea ce a publicat vreme de 70 de ani, de copiat, creat și prezentat spre lectură cu autorul ediția Scrieri a beneficiat și beneficiază de pasiunea literară și spiritul de cercetare al redactorului Editurii pentru Literatură, Gh. Pienescu.

Domnia-sa a lucrat zi de zi cu Arghezi mai mulți ani, citindu-i pagini și capitole, consultîndu-l spre anumite identificări de texte aflate sub pseudonim, executînd în cele mai mici amănunte directivele

de lucru ale autorului, recunoscut pentru exigența și punctualitatea muncii literare. Au contribuit, nu numai ca atmosferă de familie, Mișura și subsemnatul, spre determinarea unor date cerute de autor, redactor sau textul respectiv, putînd fi considerați ca martori și adesea ucenici la munca de încheiere a vastei serii de Scrieri.

Un plan de apariție stabilit de Editură împreună cu Arghezi, preciza apariția a 5 volume pe an. Datorită unui decalaj la nivelul editurii-tipografie, ultimul apărut în 1968 a fost volumul 19... Ar fi trebuit să apară tot în cursul anului 1968 și volumele cuprinzînd Pravila de morală practică, titlu general dat de Arghezi, care înglobează atît „Manualul de morală practică“, cît și alte scrieri pe aceleași trunchi de idei (volumele 20-21-22).

Despre modul în care se face difuzarea, nu pot da un răspuns clar. Se tipăresc 12.000 exemplare pentru un volum, ceea ce ar cuprinde cel puțin numărul bibliotecilor și librăriilor din țară, măcar cite unul sau două exemplare. Cî difuzarea s-ar face uneori defectuos, cî mai zac prin depozite volume de Scrieri încă nedistribuite, nu sînt în măsură cert să afirm, cu toate că sesizări venite din mai multe locuri informează despre acest fapt. Dar, nu de mult, cineva aprecia că Scrierile nu sînt cerute de public și că zac „necerute“ în depozit, ceea ce ar trebui să ducă la o reducere de tiraj. Această părere e însă în evidentă contradicție cu repetatele și insistentele cereri și întrebări puse de cititori. Elucidarea acestei probleme — chiar dacă există numai în embrion — revine forurilor corespunzătoare.

La întrebarea finală, de unde se poate procura Colecția de Scrieri începînd cu numărul 1 pînă la ultimul volum apărut, vă rog să vă adresați difuzării (probabil prin librărie) care se pare că mai are unele rezerve, ca și în cazul în care ați dori, cu anticipație, să aflați ce volume sînt în pregătire sau sub tipar...

Baruțu T. ARGHEZI

PESTE CITEVA ZILE APARE ALMANAHUL LITERAR 1969 editat de revista ROMÂNIA LITERARĂ Peste 400 de pagini bogat ilustrate

Pagini necunoscute — poezie, proză, memorii: TUDOR ARGHEZI, LUCIAN BLAGA, ION BARBU, V. VOICULESCU, ION VINEA, ANTON HOLBAN, B. FUNDIOIANU, CINCINAT PAVELESCU, ADRIAN MANIU, CONSTANT TONEGARU, alături de EUGEN IONESCU și MIRCEA ELIADE.

Semnează în ALMANAHUL LITERAR 1969: Victor Eftimiu, Zaharia Stancu, N. Dunăreanu, Tudor Musatescu, Geo Bogza, Marin Preda, Eugen Jbebeanu, N. Breban, Emil Botta, Eugen Barbu, Titus Popovici, Pop Simion, Ana Blandiana, Marin Sorescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Ion Caraion, Ben Corlăcu, Dimitrie Stelaru, Geo Dumitrescu, Ion Horea, Nicolae Tic, Virgil Teodorescu, Leonid Dimov, Nicolae Crișan etc., etc.

O discuție cu Henri Coandă despre poezie, muzică și olăstică
Interviuri cu Julie Cortazar și Alfonso Sastre
Literatură științifico-fantastică, literatură politistă și de anticipație

Impresii și imagini din călătoriile unor scriitori români prin Franța, Italia, Uniunea Sovietică, Austria, Elveția, R D Vietnam, Republica Federală a Germaniei
ALMANAHUL LITERAR cuprinde pagini despre: literatură, teatru, film, muzică, plastică, operă, operete etc.
Pagini de satiră și umor, jocuri distractive.

În ALMANAHUL LITERAR:

Tudor Musatescu semnează aforisme și cuvinte încruciate. Ce-i nou și vechi în automobilism? Care va fi moda în 1969?

Cele mai variate anchete, interviuri, mese rotunde, memorii și jurnale inedite în ALMANAHUL LITERAR.
Numeroase suplimente-surpriză: reproduceri de artă în planșe-color, o agendă calendar, un caiet de poezie, ghiduri și hărți turistice și muzeografice etc.

Retineți din timp ALMANAHUL LITERAR 1969, o adevărată enciclopedie ilustrată a literaturii și artelor!

ALMANAHUL LITERAR 1969 editat de revista ROMÂNIA LITERARĂ

ETAPE ESTETICE — în istoria literaturii române —

Voi preciza de la început că prezenta lucrare va analiza perechea fond-formă a sistemului lui Mihail Dragomirescu numai sub aspectul unei posibile prelucrări a ei de către o viitoare estetică dialectică.

În acest sens, se impune o primă constatare: substratul dialectic al sistemului analizat este generat de perechea fond-formă.

În adevăr. Un enunț privilegiat în sistem este acela conform căruia fondul și forma — contrari și autonome prin natura lor — formează o pereche primitivă și extraestetică, în afara căreia esența estetică a operei de artă, nu poate fi creată.

De aici, funcția genetică a perechii.

Însă aceste afirmații reprezintă, de fapt, un adevăr fundamental nu numai al sistemului analizat, ci și al oricărei estetici dialectice.

Dar acest adevăr este obținut executându-se în sistem câteva serii de operații, care prin ele însele vor servi, în cele din urmă, să-l submineze.

Astfel, Mihail Dragomirescu acceptă în primul rând (ca adevăr necondiționat) relația fond-formă, teoretizată de cimpul clasic de valabilitate sau mai precis de logica lui formală.

În adevăr. Logica elementară (formală) s-a instituit ca știință numai în măsura în care a acceptat ca real acele „momente (...) de independență relativă a formei față de conținut”. Ea a ajuns astfel să teoretizeze tocmai existența unor „forme universale valabile, care-și păstrează identitatea în procesul de gândire cu conținutul deosebit” forme care „până la un anumit grad” sînt „independente” de aceste conținuturi.

Altfel spus, logica elementară (clasică) „tratează formele și operațiile de gândire sub aspectul relației lor independente față de conținutul lor (...)”

Dar sistemul estetic analizat preia tocmai această înțelegere clasică a relației fond-formă, modificându-o însă, în sensul absolutizării ei, adică în sensul transformării „relației independente” a formei față de conținut, într-o independentă absolută.

Căci Mihail Dragomirescu aplică această lipsă totală de legătură dintre fondul și forma logicii clasice la categoriile de fond și formă ale esteticii tradiționale.

În felul acesta, el obține însă în estetică două categorii (fondul și forma) deslipite una de cealaltă și deci exterioare reciproc.

Astfel, Mihail Dragomirescu creează implicit, alături de perechea fond-formă a esteticii tradiționale, o nouă pereche: fondul pur — forma pură, această puritate a termenilor perechii definind în concepția lui tocmai starea primitivă a fondului și a formei, neîntinată în opera de artă, sau altfel spus: starea lor liberă, existența lor separată.

De aici și teoretizarea celor două stări ale fondului și ale formei:

„Fondul (...) are două înfățișări radical deosebite (...)

Prima înfățișare a fondului și aceea, pe care o are înainte de a se fi armonizat cu forma (fondul pur, sau așa cum îl numește Mihail Dragomirescu „materialul psihic” n.n.).

În această stare, fondul e de natură pur psihică.

A doua înfățișare este aceea pe care o are după ce armonia dintre fond și formă s-a desăvârșit”

În același timp, prima înfățișare a formei „este constituită din material lexical, morfologic și sintactic, în starea în care se află mai înainte de a intra prin armonie în constituirea capodoperei (forma pură, sau așa cum o denumește Mihail Dragomirescu „materialul fizic” n.n.).

„În această stare, partea care ne interesează cu deosebire este partea auzită, fie ca sunet real, fie ca sunet în aducere aminte. Această parte e de natură pur fizică”

„A doua înfățișare (a formei n.n.) este aceea pe care o are după ce armonia dintre fond și formă s-a desăvârșit.”

Deci fondul pur și forma pură sînt rezultatul deslipirii fondului de formă, înțelegerii lor ca existențe separate.

Implicit însă aceste existențe străine reciproc, se caracterizează prin omogenitatea (puritatea) lor intimă.

În acest sens, trebuie înțelese afirmațiile lui Mihail Dragomirescu, conform cărora fondul pur „e de natură pur psihică” (deci exclusiv psihică și nimic altceva n.n.), iar forma pură „e de natură pur fizică” (deci exclusiv fizică și nimic altceva n.n.).

Dar opera de artă este o „existentă” în care „fondul psihic, variabil, devine fizic invariabil, iar forma fizică invariabilă, devine fond psihic, variabil.”

Tocmai de aceea pe de o parte, fondul pur reprezintă starea primitivă a fondului, în măsura în care a acceptat ca real acele „momente (...) de independență relativă a formei față de conținut”. Ea a ajuns astfel să teoretizeze tocmai existența unor „forme universale valabile, care-și păstrează identitatea în procesul de gândire cu conținutul deosebit” forme care „până la un anumit grad” sînt „independente” de aceste conținuturi.

Sau altfel spus, fondul pur reprezintă o substanță autonomă și omogenă, netulburată de asocierea cu forma care-i rămîne străină, existență alturi.

Pe de altă parte, forma pură reprezintă starea primitivă a formei înfățișată în opera de artă care există numai prin fond, (din moment ce în spațiul estetic al operei aceasta devine „fond psihic, variabil”).

Sau altfel spus, forma pură reprezintă o substanță autonomă și omogenă, netulburată de asocierea cu fondul, care-i rămîne străin, existență alturi.

Dar creînd această stare pură a perechii tradiționale fond-formă, Mihail Dragomirescu a reușit să pornească — în principiu — de acolo de unde trebuie să pornească orice estetică dialectică și anume de la existența obiectivă a contrariilor sale estetice.

În adevăr. Sesizînd că opera de artă nu poate fi redusă nici la P (fond pur, psihic, variabil, simultan) nici la — P (formă pură, fizică, invariabilă, succesivă) ea fiind în același timp și P și —P, Mihail Dragomirescu afirmă de fapt că fondul pur (P) și forma pură (—P) nu pot fi înfățișate ca atare în opera de artă — existență care „nu poate fi nici fizică nici psihică” — (nici P nici —P) ci „sinteză” care instituie „o nouă lume pe care am numit-o psihofizică” (și deci nu psihic + fizică n.n.).

Implicit fondul pur și forma pură neputînd fi înfățișate ca atare în opera de artă (deci în afara „sintezelor” lor) nu pot fi decît anterioare operei. De aici afirmațiile deja cunoscute ale lui Mihail Dragomirescu: „Prima înfățișare a fondului și aceea pe care o are înainte (s.n.) de a se fi armonizat cu forma”, prima înfățișare a formei fiind „constituită din materialul lexical, morfologic și sintactic, în starea în care se află mai înainte (s.n.) de a intra prin armonie în constituirea capodoperei”.

Deci fondul pur și forma pură sînt înțelese ca existențe separate și ca fiind, implicit, anterioare operei de artă.

Dar sistemul analizat afirmă că opera de artă este instituită de armonie, care „e de natură mistică” (eronat spus n.n.) fiindcă are puterea de a împreuna existențele absolute contrarii: materialul fizic (forma pură n.n.) și materialul sufletesc (fondul pur n.n.).

Prin aceasta însă se afirmă categoric că fondul pur și forma pură nu sînt numai existențe separate și anterioare operei de artă ci și „absolut contrarii”.

De aici afirmația anterioară: creînd fondul pur și forma pură, Mihail Dragomirescu a reușit să pornească — în principiu — de acolo de unde trebuie să pornească orice estetică dialectică și anume de la existența obiectivă a contrariilor sale estetice.

Dar în sistemul analizat se mai afirmă:

„Nici fondul intrucit este simplu material sufletesc (fondul pur n.n.) nici forma intrucit este material fizic (forma pură n.n.) nu au vreo valoare estetică. Ele prin ele însele, nu au nici o frumusețe.”

Prin aceasta se afirmă însă categoric că fondul pur și forma pură nu sînt două substanțe estetice complementare ci pur și simplu extraestetice.

... (ele prin ele însele, nu au nici o frumusețe” s.n.)

Deci fondul pur și forma pură nu sînt înțelese numai ca două existențe separate, anterioare operei de artă și contrarii ei și extraestetice.

Acest caracter extraestetic al perechii analizate, creează însă momente pline de finețe în sistem.

În adevăr. Afirmîndu-se că fondul pur și forma pură nu sînt complementare estetic ci extraestetice, se afirmă de fapt că, opera de artă nu se instituie prin alăturarea, ci prin sinteza lor. Altfel spus, fondul pur și forma pură sînt incapabile de a institui opera de artă prin ele însele și separat, nu fiindcă fondul pur ar avea capacitatea de a conține doar o jumătate estetică a acesteia (cealaltă jumătate aparținînd dela sine formei pure).

Fondul pur și forma pură sînt deci incapabile de a institui opera de artă nu fiindcă sînt lipsite de autarhie estetică (deci nu fiindcă nu-și sînt separat suficiente estetic) ci fiindcă fiecare în parte este extraestetic.

În felul acesta Mihail Dragomirescu investeste noua sa pereche cu o funcție genetică excepțională, pe care perechea esteticii tradiționale nu o posedă.

În același timp, o creează, în principiu, premize pentru o rezolvare dialectică a extraesteticii, în artă.

Căci așa cum s-a demonstrat deja, Mihail Dragomirescu afirmă că fondul pur și forma pură sînt contrarii. Ele formează perechea unei contradicții dialectice, care generează opera de artă și implicit valoarea estetică.

Dar s-a probat că fondul pur și forma pură nu sînt numai extraestetice, ci și anterioare operei.

Necesar, contradicția dintre fondul pur și forma pură trebuie să fie nu numai extraestetică, dar și anterioară operei.

În acest fel însă opera de artă nu apare ca o contradicție în sine, ci ca rezultatul unei contradicții. Ea nu este deci „neliniște dintre incompatibile” (Hegel) ci calitate, „mod determinat, existent” (Hegel), echilibrul stabilit între incompatibile.

Căci contradicția care a generat opera de artă se instalează necesar (în conformitate cu cele arătate), în afara operei, în anterioritatea ei, în starea ei primitivă și extraestetică (lucru probat de altfel și de faptul că termenii acestei contradicții — fondul pur și forma pură — nu pot fi înfățișiți în operă sub forma lor liberă, necombinată și extraestetică).

Implicit însă, în felul acesta, extraesteticul este identificat cu contradicția dialectică care a ge-

nerat opera sau altfel spus cu funcția genetică în sine.

De aceea, extraesteticul astfel conceput, are anterioritate în raport cu opera de artă, el fiind suprimat în operă.

În acest sens — și numai în acest sens — orice rupere a esteticului de extraestetic, blochează definitiv cercetările, condamîndu-le la o orientare empirică și impresionistă.

Dar prin aceasta se afirmă de fapt un lucru fundamental pentru oricare estetică dialectică și anume: extraesteticul este contradicția dialectică care a generat opera. El nu poate fi înfățișat ca atare în operă, ci numai în anterioritatea ei sub forma unei perechi primitive și dialectice care ajunge în operă complet transfigurată. În acest sens, opera de artă nu este o contradicție ci rezultatul unei contradicții.

Astfel, extraesteticul nu poate avea decît o funcție genetică și numai genetică).

De aceea teoria „eteronomiei concrete” a artei formulată în estetica românească de T. Vianu, nu se pare în raport cu soluția amintită, un regres general pe de o parte, de o prudență clasicizantă, iar pe de altă parte, de o viziune formală a esteticului (formală), cel puțin, în sensul unui neutralism dialectic.

Căci așa cum s-a arătat deja, opera de artă — de origine extraestetică — rămîne în primul rînd o substanță estetică, care în-formează estetic orice extraestetic (și care din acest motiv nu poate fi identificat ca atare în spațiul operei).

Astfel, creînd perechea fond pur — formă pură, Mihail Dragomirescu împinge estetica tradițională spre o estetică dialectică tocmai prin acest nivel de semnificații al perechii, conform căreia termenii ei sînt considerați ca existențe autonome, omogene, anterioare operei, extraestetice și contrarii.

De aceea acest nivel de semnificații trebuie să fie posedat cu necesitate de către orice pereche dialectică pentru ca aceasta să fie efectivă dialectică și pentru a putea avea, implicit, o funcție genetică obiectivă.

Marius DUMITRAȘCU

(Continuare în numărul viitor)

1. P. Apostol — Probleme de logică dialectică în filozofia lui G. W. F. Hegel vol. 1. Buc. Ed. Academiei R.P.R. 1956, pg. 25—26.
2. M. Dragomirescu: Principii de lit. Buc. Ed. Socec pg. 47.
3. M. Dragomirescu: idem pg. 42.

Chipul lui Orfeu

JURNAL DE POET

Cît știm despre Orpheus fiul lui Otagros și al muzei Kalliope e prea puțin ca să-i putem reface chipul divin fără îndoielă; destul e însă că ne-a rămas însemnul minunat cum că întîiul Orfeu Poetul a botizat cerul chemînd zeii din întinucime în țările Eterului. Nu-i poet pe fața pămîntului să nu întoarcă obrazul peste umăr în spre vremile pulbere și de acolo să ridice după puterea lui chip întîiului nostru confrate. Rîndurile ce urmează cercău și ele să numească cite ceva din ceea ce a fost și rămîne Poetul. Omul nu poate dori să devină Poet dacă nu este deja. El își ține calea sa de la naștere și mereu i se învește ce trebuia, „un luminși”, îl o-rotește alți ochi decît unul ce se poate împotmoli.

Cît mi-e de drag Poetul, cît de frumos și de bine fi sadă în lume! Ce înalt și plin de miez este existența prin prezența lui. Iată-l cum se ridică în fata lucrurilor și cită înțelegere eliberează făptura lui.

E blînd și așezat — umbliă retras și singur și toate vorbesc în El despre marea lui suferință. Nu-i durerea ci melancolia clarității. Cerul în mîni nu-l vede bun, familiar sau străin ci de o prietenie înfricoșătoare. Al mîinului și ar putea fi al multora și totuși rămîne departe. Nu mai are nici-o asprime în el; totul s-a domolit modelat; singurătatea a așezat fiecare stinglicie în coordonata care își împlineste un rost și trimite mereu și ea cînd e atînsă în adîncime, în centrul vibrator. Conștețe sînt strînsă bine între pămînt și cer și tînguira se poate naste cu adevărat. Reacțiile sînt tirzi, vestile din afară trec printr-un adevărat proces purificator înainte de a-si primi forma limpede ce se lasă în lume. E atît străin acestuia vas sacru refuzul. Toate pot veni și al locul lor de început numai că putine ajung să rămîna pînă în cele din urmă. Pier aici toate în esențe — dispore avîntul necopt și prea întunerit. O liră învîlurită ntr-un voal fumuriu cu toate coardele de aur se poartă prin lume lăsînd în urma ei o rîmure de Ether, un fosnet de plîns ceresc al unor aripi reci de vulturi mari al căror rost e zborul veșnic dincolo de lumi.

Nu poate fi reținut de nimic. El nu se împotmolește. Orice povară e-o adîncire și suî mînt în clarviziunile proprii. Ar putea fi asemuit cu un clopot, anume dacă forma clopotului n-ar fi după a întîiului lui. Tot ceea ce știm despre acel Altfel prin El am aflat. El trăiește numai ca să se recunoască. Căci vai pentru el nimic nu-i nou

sub soare. El nu-i străinul venit să poposească și prin efort de rob să-și însușească. El a venit ca oaspete chemat și așteptat de neamuri depărtate. Toate se recunosc în el. El este urmașul cel mai strălucit și totuși simț aiunși prin El acolo unde de vreme se năzuiau.

Un poet nu duce mai departe spre altceva. El este aurorea și toți o știu fără să o numească. Pot fi de-acum coborînd altele trepte, toate însă năzînd îndărăt. Desigur mulți au fost și războinici și templieri vînători și corăbieri — firul se pierde în negurile începutului unde toate se înlînesc o clipă ca iar să se desprindă peste vîmlele lumilor.

Poetul este întîiul oprit. Timpul nu se mai caută în trecut sau în viitor. E fără sens tînguira și el n-o mai cunoaște. Demult a fost părăsit în El. El tînde spre înalt — mai mult desfășurare — a umplut vremea cu prezența lui. El e revărsare. El nu se adună fiind deja, ci din prea plin se revarsă. Mult s-au depus lacrimi cu lacrimă pînă să apară acest izvor inepuizabil. Miracolul este că-i mai mult lîinste și necunoscut decît prezentă și fire. Trebuie ochi azer și minte îndepărtată și auz ascuțit ca să-i simți marea lui trecere spre cealaltă patrie:

O pasăre străină calcă pe zăre
O sud doar stielele și tînerii morți
Si pruncii nenăscuți o presimt

Tot venind într-una iată că maicile pier
Si eliberat singur rîmii si te oprești
Atunci se întîmplă profunză vorbire.
Întreapîndurerea om și zeu. Esti răpit
Numesti ceea ce ți se poruncește.
O ploaie încremenită pe munți contemplîndu-se
Chipul miresei moarte din vechiul cimitir
Între cele două focuri ce se macină unul pe altul
Tu esti trimis să unesti. Furile se împunutează
Între cele două maluri o singură viațete
Se ridică din mare sub ochiul magic
Al sfetnicului.

Te cheamă cineva de acasă pe lumină
Îl urmezi și pe drum ți se răpesc vederea
Si rîmii deasupra descifrînd marginile
În rotocol căci miezul e în afară
Si caută căi de intrare înăuntru
Pe vechiul așezămint.
Nu mai ademeneș umbrele în neguri
Aici ajuns vrea să se odihnească
Sosit de curînd pentru puțină vreme
Va recunoaște cite i s-au încredințat

Le va primi usurat și se va întoarce
De unde încă nu s-a desprins.

*

În poet totul s-a transformat. Lacrimile nu mai izvorăsc din pămînt ci din foc ce le-a lămurit. Totul e substanță, esență absolută. Un poet nu vine de azi ori de alaltăieri. El tot vine de la începutul lumii și abia acum a ajuns. Poetul nu oglîndește. El nu lucează, el este lucrat mai mult — întretesută ființa lui cu Firea. E o osmoză, un schimb de forțe — un circuit de țarie între două țărîmuri. Dintr-unul se naste țaria și în celălalt se primește, avînd puterea să se întoarcă această nouă față la sursă. Poetul redă curățenia inițială vasului de aur carbonizat pe drum.

*

La ce scriu? Să-mi lămuresc mie însumi cine și cit sînt. Căci scriind dau vîlul la o parte de pe-o lume lămurită necunoscută — despre care n-am aflat cum sîi. Eu sînt depozitar, ca om a energiilor divine. Gîndul nenumit nu-i gînd. A numi lumea și cealaltă înseamnă a o cunoaște și o cunoaște numai pentru a o poematiza. Graiul este mai întîi graiul poetilor.

*

Tot ce este rămîne — de aceea poet fiind și rîmii. Pentru că nu cu puterea ta esti și nu pentru tine rîmii. Tu esti coaja care păstrează să-mînta eternă ce se perindă și prin forma ta muritoare.

Cît de tulburată e gîndul la veghea asta nocturnă prin milioanele de ani a sfîrșit forme păstrînd aceeași străină și coplesitoare forță ce ne depășește. Străina asta grecii o numesc Diotima. Toată arta Egiptului nu este altă de apropiată că am și uitat de vreme. Am venit în recunoaștere și iată că mă pot oglîndi. O voi frați poezi și gopari ai orientului vechi, morți cu milinile depuse mărturie. Căci la voi mîna deschisă închipuia călău universului, și voi regi resemnați și scribi supuși poruncii care vine de cine știu unde, și ți măci Grecie cit de acasă sîntem în puberle acestui pămînt! Venus din Milo sau Victoria de la Louvru sau Poemele lui Archilochos au fost descoperite de curînd, dezgropate mai bine spus.

Scriem și sculptăm pentru pămînt. El le îngroapă și le cercă și ce-i valoare păstrează și ce-i pleavă dă pe mîna fului. Valoarea asta n-o putem da noi ci Firea pecețulește anume, ea mărturisește că ne-a văzut și că am văzut.

Si vederea asta se întîmplă că noi oamenii o dobîndim tirziu după multe rătăcirii și cu mare greutate.

Ea vine în orele de renunțare și încordare necunoscută, după luni și ani și mai grei, în mare veghe și așteptare.

Nu primim nimic cu ușurință. Si ai răbdarea să aștepți și să știi ce înseamnă a aștepta: anume o muncă nelnteruptă și adîncă în albiile celor vecni ce ne-au lăsat însemnele lor ca au trecut pe aici.

Apoi vine ea acea răceală tainică, străluminare în singurătate.

Si asta ți se întîmplă numai singur fiind și a fi singur nu înseamnă numai a vieții singur sau a te afla la un moment potrivit singur.

A fi singur înseamnă a fi desprins de vremelnicie: aplecat asupra tăinei tale lăuntrice nu mai aștepți salvarea dinafară, din nouate ori efermer. A fi singur înseamnă a fi pierdut deja totul, a fi acceptat cu înțelegere pierderea și a fi reinviat pe alți teme decît cel spulberat. Esti singur cînd te-ai înfrînt cu cei dusi mai mult decît cu cei care vor veni sau cei ce sînt cărora nu le poti da nimic înafara iubirii tale nemărturisite. Cu cei dusi a te înfrînti înseamnă a înțelegese sensul vremelniciei. Lumea mult e grăbită și disperă cînd nu mai vede nimic decît vremelnicia nu și stralut etern ce-o străbate. Coaja e în agonie pentru că nu-si mai vede miezul de aur. Ori acest miez e neutru, nu-i persoană în grai. ci o forță care nu poate vorbi decît solitarul. Si nu-i aude tainele decît solitarul. Cine-văzîntuț acela coplesitor care strîgă în noi din cînd în cînd din care am fost aruncați înafară și în care ne vom reintoarce:

Tu ai pierdut într-una si-ai rămas
Mereu nedesfăcut și mare
Eu cîstîgînd într-una pierd
An după an și zăre după zăre.

Ion ALEXANDRU

3 ianuarie, 1969,
Freiburg.

Cred că și Biblia, în prezviunile ei strălucite, localizează judecata de apoi tot în vid.

Bini și răii au crăpat, sufletele lor s-au ridicat în văzduh, pînă au dat de nimic. Apoi au simțit o beție extraordinară: apoiul visat. Viața de apoi. Dar le-au ieșit tocmii atunci în cale cîntarul respectiv și completul respectiv de sfinți cantarații. Cei drepti au rămas în vid. Cei păcătoși au fost împinși cu virful piciorului înapoi în aer, unde au luat imediat foc, din cauza frecării și vor arde veșnic din cauza frecării. Pe cînd dincolo — o viață! Nu simți nimic, nu te împiedici de un pai, călătorești cu o uteală a gîndului ajuns din urmă de trup. Eh, ce mai hirjoneală — Ce alunecare! Ce viteză egală, nu numai între indivizi, fiecare avînd prin lege dreptul la o aceeași accelerare gravitațională, dar și între lucruri. Ve merge la fel de repede ca și un pietrot, ca și un munte! Unde vă tot duceți, măi băieți? Nicăieri, încolo și încoace. Oare nu asta e adevărata fericire? Nu te doare, nu-ți crapi capul, nu-ți-i legi.

Adaptarea la aer a avut o linie ascendentă, a atins un punct culminant și urmează, firesc, panta. Cînd a început declinul? Încă din antichitate filozofii au observat că destinul omenirii merge cam ciș. În zilele noastre golirea de tot ce s-a acumulat, de tot ce a însemnat ceva — e evidentă. De la vidul sufletesc — la vidul de idei. Atomismul în știință, ultima defaștere a firului de praț în paisprezece, cu ajutorul bombei atomice. Deci direcția generală — ce să mai vorbim!

Cum stăm cu vidul? Relativ bine. A fost bănuț, presupus, dedus logic și demonstrat apoi pe cale experimentală. Emisferile de Maqdemburg, tubul lui Toricelli — evenimente mult mai mărețe decît sinteza ureii de care se tot face atît caz. Golul e pe aici pe aproape, în dreapta, în stînga, pe deasupra capului, a inimii. Golul e în stomac. Și se lasă din ce în ce mai jos. Fobia cosmică e doar un simptom. Nu că zburăm noi la el, și se poartă el la noi. Sfințitul duh a fost un porumbel de vid.

Ne va boteza pe toți, și cei care vor fi ultimii vor rămîne tot la coadă. Nu mai contează. Odată adaptat la condiții de vid, îți va fi foarte ușor să te duci unde vrei. Să dai peste stele fixe, pline ochi de materie, și atît de mult rămase în urmă!

Albinele se excită la mirosul veninului. Dacă te-a înțepat una, veninul ei va chema-o pe cea de a doua. Veninul ambelor, altele patru. Și tot așa, stupul întreg va sări pe tine, într-o furie pe care nici o albină nu și-o poate explica.

Pe noi ne-a excitat lumina. Primul ieșit la lumină — a atras un altul. Cum ne vom adapta la noua situație? Se vor găsi în noi organe neștiute, ne-bănuite, nesperate. Altele cunoscute vor regenera. N-ar fi exclus ca apendicul despre care toți se întrebă de ce ni-l-a dat natura mamă să nu fie vreun factor motor la condiția de adaptare la vid. Sau buricul. Deja, vara, pe nisipul cald al tuturor plajilor din lume, uități-vă la oameni: cu burta în sus, ca un radar încearcă să detecteze cine știe ce rază. Poate una care să trezească în ei un curent nemaipomenit, de milioane de ori mai puternic decît orice voltaj carburant. Vom trăi — dă doamne — pe baza aceluia curent misterios din noi, cînd o rază, sau un ștecher de sus, îl va acționa prin buric.

Mă tem să nu ne-o fi luat-o alții înainte. Aseară a fărfurie zburătoare s-a oprit exact pe acoperișul meu. Am simțit zgomotul și mistuina ei suspucată. Din ea au coborît patru lînguri nichelate uriașe, acoperite global cu un fel de material plastic. Au început să-mi inspecteze acoperișul. Una a sărit de pe un acoperiș și s-a oprit, în aer, în dreptul bucătăriei. Fereastră s-a deschis singur. Lîngurile mele erau în panică.

—Gata! le-a spus lîngura cosmică.

Știați că a început o eră nouă?

— Alta?

— Luați-vă ce aveți și — imbarcarea!

Lîngurile mele s-au uitat prin bucătărie ce să-mi ia? Poate gîndacii care-mi mai fîn de urit cînd mînînc! Și s-au înălțat pe acoperiș.

Eram enervat la culme.

Iau pușca, cobor în curte și ochesc în a mare, care parcă era șefa, sau șeful — cine știe de ce gen o fi acolo, în ceruri. Glonțul a atins-o, a ricoșat și s-a întors înapoi, cu o viteză din ce în ce mai mare. S-a înfipt în pămînt, dar știu eu dacă nu se va întoarce? Va parcurge bucata de spirală respectivă și se va întoarce... Dumneata ce zici?

CORNELIU
BELCIUGĂTEANU

Podul alb

Prin freacă-mi mereu năzuitor, Podul Alb
A trecut și el cu tine cîndva, dispărut,
Lumina după amiezii încununa
Gloria vieții, Dunărea-mi mormura : sărut-o

Tristețea plăpîndei noastre cutreierări
Am sfidat-o atunci, uniți vastității,
Cu degetele cuprinse, neclintii, din
depărări

Ne mîngîia furnicarul cetății.

Toți vecii-i covîrși atunci vibrația ta
În cuprinsul zării mării.
Pe fierul podului se mîlăia
Fragila ta frumusețe.

Gingașa, abia șoptita scădere
Înceată-a luminii plînge-n adiere.

Ușoara-nțunecare din apus vesti că trecem
Și că suflarea noastră se va risipi :
O, clipa fulgerată de soare pe Podul Alb
În care cosmosul depîn în oglindă !

Suavă

Suavă, sub un cer vîrjămas de iarnă ai rămas
depa-te
Într-o piață cu viscol și îndîjire.

Nu credem să ne mai întîlnim ca-n seara
De miere și august
Cînd, iniția oară privindu-ne, printr-un suris
înfiorat și cîteva șoapte,
Ne-am fîgăduit înțelesuri mari.

În toamna sîngerii și sură, prelungă dens,
Am străbătut apoi înverșunările
Rodniciei

Legati în virtutea îndestulării obștești
Am străbătut ceasuri de dărnicie și beznă
Pînă la noaptea supremă.

Sîntem iniția oară împreună de cînd crește
iar ziua.

Suavă, tresie încununată cu aur,
Îmi stai în preajmă și mă luminezi
Și mă-nvești

lertarea
Nămeții s-au topit. Sevele gilgîie sub cerul
usor.

Oamenii mișună. Perechea fierbînte și blindă
E totuși rar, noapte dar :
Bolid ce scînteind prin anotimpuri
Sămînța bucuriei pentru toți
O mestecește-n linu-i chihlimbar.

Octombrie

Funinginea din dimineții tăcute
În ochii suri și liniștiți ca cerul
Îmi face line clipele pierdute
Și-n ceturi străvezii strecoară fierul.

Cu limpezi adincimi atunci, stingherul
Brumar însingurează frunze slute.
Asfaltul neted și sonor. În gerul
Lăuntric, timpul dalta își ascute.

Din măguri tari și-azur, un chip pierit
Tresare pe șuvoiul nesfîrșit
De trecători și zvon al largei piețe

Și cum tramvaiele vuiesc, măreje,
Cu fierul scriștînd în amintiri,
Îl cheamă crud sihastrei nălciri.

Femeia

ce-aș iubi-o eu

Femeia ce-aș iubi-o eu ar trebui
Cînd vorbele-mi se-ndeamnă către cîntec,
Să mi-l îngine cu tăcerea ei,
Cu-adaosuri mlădii să mi-l nutrească.
Văzduh smerit de șoimu-n el lunecător
Să fie ca tuitorul ce ar ști
Să-mi depene șuvoiul de rostiri
Mai lin ca naiul plutei pe lucriri
În seara îndelung trandafirică
Și spada negrului cocor,
Tîind nor după nor.
Să-și ceară-n noi aceeași nostalgie
Atunci, fără de griji, cu dăruire,
Adîncu-mi ar lăsa ea să-i deslege
Dorul de culmi.

În tine simt

ciute ce frîng...

În tine simt ciute ce frîng
Frunzișul cu luci de iar
Și freacă-mi rece din cîring
Și seceră lunii-n Gustar.

În tine-i Ardealul întreg
Și vela-nviață de vînt.
În genele tale renege
Durerea de-a trece-n pămînt.

Și ce larg trecutul spre cer
Grăbește-amințirile, roi :
O undă din ochii tăi doi
Și cîntecul nu mi-e stingher !

rămîne doar gestul!

Proză de ALEXEI RUDEANU

Dormisem o săptămînă întreagă, insetat și flămînd, și ca să-mi înșel măruntăie — incapabil să mă ridic — mă lipsisem, în ultimele zile, cu burta de saltea. Somnul îmi fusese bolnăvicios și încetșos — spart de cîteva ori, capricios și fără motive obișnuite, de pauze fulgerătoare —, ca și cum aș fi mers undeva prin pîclă, pe un drum întunecos și punctat la fîșpînții de felinare gălbii. Îmi fusese și frig, pentru că dorm întotdeauna cu fereastra deschisă larg, și din pricina frigului mă încovrigasem, din-
du-mi seama, în pauzele de luciditate, că-mi lipsește cîte o mină sau un picior, sau gîtul, și-atunci, căutîndu-mi-le prin pat, mă întrebam de ce nu-mi amorsește și capul.

Văzusem de cîteva ori, tot în pauze, norii. Erau de mai multe feluri dar nu mi-au rămas în minte decît niște nori negri și groși, învîlmășindu-se pe deasupra orașului. Cerul metallic și totuși dezordonat se înfățișa plumburiu, tăiat pe alocuri de fîșii cenușii de nori mai subțiri — și norii alegeau în liniște și părea că se mîngîie cu multă blîndețe, tandri. Și fusese tot timpul liniște. Iar mișcarea foarte înceată a norilor, mîngîile lor zdreteuie amestecîndu-se, apăseau pînă-n adînc, sub pămînt, zgomotele cunoscut ale orașului.

În cea de-a șaptea dimineață m-a trezit vîntul, răscolindu-mi, pe dusumea, zierele pe care postasul mi le strecurase, împăturite cu griji, pe sub ușă. Era ora șapte. Am făcut un dus rece, m-am bărbierit, am băut o cafea fierbinte și am rămas, în chilozii, în mijlocul camerei, prințre lucrurile care mi se păruă deodată ale altcuiva. Era o impresie foarte corectă — lucrurile acestea despre care nu știam de unde și cînd au fost procurate, și cărțile cu semne puse neglijent între pagini, și bicicleta cu roțile demontate, și becul plăt de muște, și ghivecul din lut cu mușcături, și talpa sintetică, de scrum cenușiu de țigară, dar mai ales pitigoiul mort, încremenit cu ghiarele-n sus în cușca lui —, care mi-a dat certitudinea întoarcerii acasă. „De ce o fi murit pitigoiul?“ m-am gîndit, și am dat la o parte perdeaua și am privit cerul.

Nomi se spargeau în bătaii mari și se fîgăreau în viteză mult mai sus și mai rari, și mai albi decît îi văzusem în scurtele pauze. Vîntul rece m-a descumpănit, căci nu aveam soare în cameră decît după-amiază, și nu am știut cum să mă îmbrac. Am luat din sifonier o pereche de pantaloni noi ce părușeră vechi încă din ziua cînd îi cumpărasem, o cămașă albă cu mincea lungă și pantofii deschis, cu talpa sintetică. Înainte de a leși, am deschis distrat un sertar : plin de păsă și de semințe de floarea-soarelui, sertarul miroase a cîmp.

Afară era cald. Soarele strălucea puternic și numai rar de tot cîte o umbră întunecă, trecător, trotuarul. Pe strădă înțelbau oameni mulți și m-am amestecat printre oamenii acesti căroro soarele le dădea o înfățișare foarte sănătoasă. Se grăbeau tot, iar vîntul — ce nu conținea — le lipsea hainele de trup. Plopii foșneau atît de puternic încît zgomotul automobilelor se pierdea în frunzișul tînar al plopiilor, iar vîntul bătea din toate părțile năvălind brusc din străzi laterale pentru a se întoarce în aceeași direcție înapoi, și părea că mașinile circula fără motor și că dudutul motoarelor e independent de mașini. Circulau numai zgomote : un claxon, o ușă trîntită, un geam spart ori un strigăt, cu totul nesincronizate cu sursele lor evidente.

Fot să spun că era o dimineață frumoasă, una din diminețile cele mai frumoase din cîte învlesc, zi de zi, luminosul nostru oraș, mai ales după ploii. Mă simțeam ușor și reconfortat, întremat, și era al dracului de bine alături de oamenii de pe stradă. Aș fi vrut chiar să opresc un necunoscut și să-l întreb : „Spune și dumneata, nu-i o dimineață plăcută azi?“ Într-întî simteam nevoia unei verificări, a unei confirmări din partea cuiva, dar nu am făcut-o. M-am fi putut crede deplasat sau e posibil să fi tăiat-o nedelicat : „Nu !“, și m-aș fi simțit prost.

Și am mers mai departe, încet — controlîndu-mi totuși pașii, pentru a evita impresia de plîmbare pe care aș fi putut-o da tuturor acestor oameni grăbiți și care aveau, deci, o surzenie de treburii —, ascultînd zgomotele, înghințînd guri mari de vînt și bucurîndu-mă.

În spatele ușii masive de stejar a laboratorului, mă aștepta portarul. După ce m-a privit grav, răspunzîndu-mi amical la salut și schimbîndu-mi cu multă mobilitate expresia feței, mi-a spus pe un ton scăzut în care se deslușea o nuanță interogativă :
— Tovarășu Andrei, a murit șeful.

Pe coridor m-a întîmpinat administratorul și m-a chemat în biroul lui. Avea pe masă cîteva suluri de hîrtie creponată și două panglică negre de mătase. A turnat repede de conținut obiectului, ca și cum ar fi trebuit să cunosc totul :
— Pentru coroane, pentru coroane, dragă. Stai, dragă.

L-am întrebant cum s-a întîmplat. Mi-a spus că din cauza semeringurilor. Șeful se plîngea de un timp că îl curge ulei pe la semeringuri, deși automobilele erau nou. A dat prea puțină atenție faptului, deurtat de niște mecanici superficiali. A continuat să piardă ulei pe la semeringuri, din ce în ce mai mult, și, completînd uleiul, și-a făcut din asta un automatism. „Și cînd îți faci un automatism din ceva, ajungi întotdeauna rău, dragă“ — a subliniat administra-

torul, tîind cu foarfeca petale albe. Petalele ieșeau perfecte. M-am gîndit : „A mai tăiat cîndva petale ?“, dar l-am întrebant altceva :
— Unde ?

— La ses, dragă, știi că pleca în fiece sîmbătă, cu bătrîna. Pe aceea aceea a lor despre care povesteam amîndoi, îți amîntești ? — o alea de castani, extraordinar de lungă și dreaptă ca o ață, unde prindeau o sută cincizeci pe oră și bătrîna simțea că se face ușoară, ca un fulg, iar el accelera și storcea din mașină totul, de dragul bătrînei. În capăt, la curba aceea periculoasă. S-a gripat brusc motorul, și mașina s-a dat peste cap. Dar acum a fost singur : bătrîna n-a vrut să meargă, ne-a povestit că a încercat degeaba să-l oprească, e a insistat, și-atunci s-au certat, și ea își face reproșuri. Acum e în sala mare.

— Cine ?
Administratorul părea să mă fi uitat. Tîia cu atenție o petală mare și și-a lăsat bărbia să-i cadă, arătîndu-și vîntul îndoit al limbii. Era proaspăt ras și frecionat, vînt, îmbrăcat în costum negru. De geam s-a lovit ceva, poate un gîndac, și administratorul tresări.
— Ce ziceai, dragă ?

— În sală, spuneam, cine e ?
— A ! Bătrîna. Împletec fetele ramuri de brad, și ea se uită, supraveghează. Cum l-a supravegheat tot timpul și pe răposat, sopti administratorul. Știi despre morții numai bine, dar ce să încep să măcar de mult. Da, Murea, singur, se și-nu-știe, dragă, ambția, ce vrei. Dar n-a fost om rău. Numai că n-a impus deosebi punctul lui de vedere.

M-am gîndit la plecarea lui Dan dintre noi și la privirea severă a șefului, cînd se consulta cu administratorul. El, ultimul, de ce nu s-a opus ?
— Ca atunci cînd a plecat Dan ? l-am întrebant.

— M-am mirat totdeauna de bătrîna, a zis, schițînd un gest ce voia să însemne : ce-a fost o fost. Femeile de oțetzi de ani. Din altă lume, cu alt vocabular. Să nu-ți vină să crezi, dar a învîntat totul extrem de repede. Prima oară cînd am văzut-o habar n-aveam cine e. M-a proniț cu ochii ei tulburi : „Caut pe șeful catedrei de psihologie“. Am întrebant-o, și simțeam că roșesc înaintea ei, pe cine să anunt. „E fiul meu“, mi-a tălat-o, și îmi sunau în urechi silabele dinainte : CA-UT PE ȘEFUL... Mai tîrziu, cînd îi căuta, iar el lipsea, întreba : „Dar unde s-a dus Nelu ?“ Îi spunea pe numele mic, zîmbînd

cu complicitate secretarei. Ea, secretara, îi explica rar : „S-a dus la o ședință de comunicări științifice“. Bătrîna repeta iute : „La comunicări științifice ?“, și pleca, radioasă. Cred că l-a îndrumat pas cu pas, și a reușit să facă om din el, dar să călăuzești pe unul care moare, ce zici ?

Mi-a părut rău de șef. Ar fi trebuit să-l scuturăm puțin, la timpul potrivit. Dar dusesem atîta lipsă de timp !
— De cînd ? am întrebant.

— Ce ?
— De cînd crezi că a început ?
— A ! Știi, e atît de absurd că unii au zis că s-ar putea să fie o sinucidere adevărată. Ca-n filme : o mașină, un șurub rupt, o curbă, mili-nite crispate pe volan. Regizat în perfect. Dar s-a stabilit exact : semeringurile. Ce faci ? m-a întrebant pe neașteptate.

— Mi-am terminat concediul.

— Îmi place că ai venit. Dar e duminică, de ce te-ai trezit așa devreme ?

— Nu știu, am zis. Aș bea ceva.
— Vezi, asta-i tipa ei. Asta-i ! Sîmbăta, după lucru, nu puteam bea și noi cîte ceva ? Cu el, cu răposatul ? Ce i se putea întîmpla dintr-un „hai noroc“ ? Ai bea ceva acum, asta-i. Îmi plac, dragă. Zău că-mi plac. Spune, vii ?
— Nu știu, am repetat, simt nevoia să beau ceva.

Am plecat, lăsîndu-l cu foarfeca în mînă, deschisă ca un semn de circulație : Crucea Sfîntului Andrei. Nu mă pricepeam să tai petale, altfel l-aș fi ajutat. Pe culoar era liniște. În fundul coridorului, din pricina ferăstrucii deschise, covorul subire din pînză se înfoia și unduia bătut de curent. Ca și cum ar fi umbiat o șopîrlă sub preșul apei decolorat.

Am ieșit pe stradă. Vîntul se întetea dar și soarele se ridică, și temperatura aerului părea să se mențină în echilibru. Plopii suierau ascuțiți în bătaia vîntului, și hainele oamenilor se lîpeau și mai strîns de trup. Era un vînt uscat dar peste noapte probabil plouase și curentii de aer nu aduceau nimic, nu străneau nici praful, nici hîrtile, nici nisipul mărunț existent din belșug linăș santier. Era un vînt simplu, fără gunoarie, fără scursoriile uscate de prin canale, și care mă bucura nespus. Nu puteam suferi vîntul cald, moloșilor, alături chiar înșins, care aducea de peste tot fel de fel de mizerii. Uram din totii porii asemenea vînt — și cînd hătea astfel, rareori, prin orașul nostru curat, întundînd spațiul dintre ferestre cu nisipul scîrbos și ne-

TUDOR GEORGE

balade

Baladă păsărească

Lui G. C.

Scrisoarea cîntăreții Lil
Spre seniorul ei gentil
Pe cînd, scăpată din bazar,
Se-ndrăgostise de-un canar.

Iubitul meu senior și cronicar,
Iartă-mi de pozi, ciripitorul stil
Și genul păsăresc epistolar
În care-ți cîntă cîntăreții Lil !..

Mă simt dătoare c-un cuvînt măcar
La disperarea ce-o anuții febril,
Ca pe-un ferpar de mort într-un ziar,
Or pierdere a unui cătel docil !

Văd că te zbați să ații în zadar
Pe unde stau, pe unde mă tupil,
Dar atîta că nici gînd n-am să dispar
Sub colții vr-unui monstruos reptil !

N-am întîlnit nici-un cotoi barbar
Cum mi-ai cobit ! Hazardul iată-mi-l !
Un tîz de-al meu din sudul insular,
Leit ca mine la penel, profil !

Îl cheamă Lili ! E un exemplar
Pe care l-am visat, ades — subitil
Privindu-mă-n oglinda de cleștar,
Ci trupul lui închipuindu-mi-l !

Îmi seamănă în totul, așa dar,
Și e duos și blind ca un copil...
De-oi auzi tu glasul lui de iar,
L-oi îndrăgi la fel precum eu mi-l !

Nu mai rîvnesc la domul princiar,
Sub care tu mi-ai dat regesc azil,
Cu polei hamac și cu avar,
Făcînd să uit de traiul meu mazil !

Iubirea ta am înțeles-o, doar !
Pregurati în babil meu fragil

Un chiot stilizat și liniar,
Un tipăt primitiv și juvenil !

Dar de simțirea mea n-aveai habar !
Semințe... Apă... Alintări... Cadrii...
Un sbor de pe dălap pe samovar...
Te încințai cu traiul meu debil !

Dar cu Lili al meu — ce mai ștregar ! —

E altceva ! Adio trai servil !

Trăiesc cu el un straniu avatar
Sîmț libertatea fără domicili !

Să-l vezi cum face tumbă, ghiduşar,
De cite-un ram prinzîndu-se abil,
Or ca un fruct de aur prin frunzar
S-ascunde, pînă-l află, dînd un tril !

Culege-n sbor semințe de arțar
Muscuțe vii, or boabe de pstil,
Lin, ciocul lui de dulce chihlimbar
Spre ciocul meu căscat, tînzîndu-și-l !..

Astfel m-alintă-n chipul cel mai rar
Și-n tot ce face-ataia-i de gentil
Și-ai de ne-întrecut și de sprîntar,
Că nu mai cred să fie doi ca Lil !

Îmi pare că trăiesc un vis bizar :
Mă-nfăcărează-avîntu-i juvenil
Plutînd în sbor pe un zephyr hoinar
Prin pojiști roșii, galbene, vernil !

Cînd ne oprim pe-o ramură, arar,
Ne-apropiem aripile, tacitil,
Și — cîoc în cîoc — cu piruit hilar,
Ne dăm în leagăn : uța, Lili-Lil !..

În lin hamac, spre seară, prin frunzar,
Cînd cască luna ochiul ei vigil,

Visăm și gungurim — trup unitar —
Ca ingerii-n vitraliul evangil !..

În lacul constel de nenufari
Pleadele de astre se distil,
Sălcii prelungi cu păr de chihlimbar
Viebrează-afund înlăcrimat sigil !..

Atunci visăm un sbor fără hotar —
Umăr la umăr tremurînd gracil
Comete cu penel selenar
Străfulgerînd spre marea de beryl !..

La sud ! La sud ! Porni-vom, așa dar,
Curînd, curînd, sburînd, sburînd, febril,
În spre edenul țărîmuli primar
Unde ne-așteaptă veșnicul April !

Ca trist îmi fuse traiul solitar
Și sarbăd, ca nisipul nefertil !
Ai să-nțelegi cîndva, or e-n zadar ?
Rămii închis în egoismu-ți vil ? !

Rămii în cerul tău de cărturar
Ca scoica strînsă-n strîmtil ei cochil
(Caverna ta de bulgări și mortar !)
Au revoir, cher monsieur ! Soyez tranquille !

Rămii în trogloditul tău bazar :
Cavernă cu coloane, peristil,
Cu fructe de lumină și cu saqar
Cu tot ce-ai moștenit prin codicil !

Trăiește-ți viața-n straniu furnicar,
Te plîmbă-n cutioare pe rotil
Și doar în visuri trupul tău gregar
Dac-o-ndrăzni vr-un sbor fără peril !

Fie-ți de bine cerul sedentar
Cu sobă, baie, mobilă de stil,

suferit, mi se părea că simt nisipul între dinții mei albi și frumoși și mi se părea că și sufletul mi se umple, ca un sac, de acest nisip respîngător.

Am intrat în barul din centru dar în bar nu era nimeni, și cînd barmanul m-a întrebant dacă vreau unul mic sau unul mare, l-am cerut un chibrit. N-am izbutit să mă așezesc să beau ceva, cred că din cauza întrebării barmanului. M-am gîndit : „Asta nu știe ce înseamnă o jumătate, sau mijloc. Ori mic, ori mare“, dar l-am zîmbit prietenește.

Am ieșit din bar și am luat-o pe jos spre vechia noastră gară de la marginea orașului. M-am apropiat de păduricea de salcimi și l-am mai scurțat puțin, și l-am auzit, încontinuu, continua să-mi fluiere în urechi, iar urechile îmi erau reci și mă clîtinam de foame. Salcimi aveau frunzele de un verde crud, și ramurile lor subțiri se balansau încet, cum se mișcă plantele pe fundul apei.

În timp ce ieșeam din pădurice, am ajuns din urmă un băiat și un cătel. Băiatul era în pantalonii scurți, purta sandale pe piciorul gol, și avea picioarele bronzate. M-am întrebant : „Cînd l-a prins oare soarele, cînd a avut timp să se bronzeze, dacă abia se desprîmăvăruse ?“

La început, nu mi-am dat seama că, mergînd repede spre gară, băiatul se juca încoercat cu cățelul. Apoi le-am urmărit jocul : el și cățelul, acesta urmărea concentrat mișcările băiatului, după care băiatul arunca mîngea, înaintea lor. Cățelul o ajungea, o lua în gură, și-l aștepta pe băiat să vină lîngă el. Iar băiatul îi lua mîngea din bot și o arunca iarăși. Cățelul se repezea din nou după ea, și-n momentul acesta pe băiat, vedeam corpul animalului tremurînd de încordare, aproape convulsiv, și auzeam sau îmi închipuam că aud respirația lui înfierbîntată. Probabil, pe băiat jocul îl amuză. Deși, întorcîndu-se la un moment dat în profil, nu l-am observat pe obraz nici urmă de voioșie. M-am întrebant : „Cît au s-o mai ducă cățelul și asta pe băiat, vedeam corpul animalului tremurînd și jocul, unde ne-am despărțit. El o continuă în dreapta, peste cîmp.“

Pe peronul gării era foarte puțină lume. Cîteva copii și cîteva femei așteptînd lîngă niște geamantane mari, și doi sau trei cerești cu lămpașele în mîni. Sub soarele strălucitor și în al-moștră veselă a stăției, lămpașele mi se păruă foarte caragioase, și atunci am simțit adevărat cît de bine dispus eram. M-am interesat la unul din feroviarci ce tren trebuia să vină și, ca să-mi răspundă exact, omul își trecu lămpașul dintr-o mînă într-alta :
— Acceleratul de unsprezece și douăzeci și șase.

Era aproape atît cît spusese.
Din spatele gării se auzi motorul autobuzului numărul 13 și mai veni cîteva călători. M-am gîndit că acei ce voiau să plece cu acest tren ar fi trebuit să se grăbească. Și am intrat în toate sălile stăției, în speranța să întîlnesc pe cineva cunoscut. N-am întîlnit pe nimeni dar, cîntînd m-am surprins gîndindu-mă în gând : „Ce să spun unuia, în cazul că-l voi fi întîlnit.“

Apoi a venit acceleratul, un tren frumos și bine spălat, tras de o locomotivă nouă. Timp de un minut, cît a stat, m-am uitat atent la ferestrele vagoanelor, dorînd să găsesc măcar în tren pe cineva cunoscut, dar oamenii pe care i-am cercetat cu insistență nu mă cunoșteau și privirile lor păreau să spună limpede : „Ce să-i faci, n-a venit“. Atunci, m-am supărat pe ei, pentru că eu n-așteptam pe nimeni, și m-am mirat cum de nu-și dau seama și ei despre asta.

Acceleratul a plecat, și peronul a rămas pustiu. M-am simțit foarte ușor păsînd pe dalele de beton înclinate, și ca să mă conving că nu gresesc m-am privit în fereastra sălii de așteptare. Era ferește neagră, cum sînt toate ferestrele sălilor de așteptare, din cauza semiobscurității din interior. M-am văzut, tînar încă, în răsfrîngerea geamului acela, și am conștient că-mi stă bine în cămașă albă. Ochelarii de soare îmi dădeau o înfățișare puțin emigmată.

Pe peron era răcoare și umbră, iar vîntul rece, curat, nu aducea de nicînduri nimic. Nu a rămas nici un om pe peron și totuși părea să fie orînduit ca de sîrbătoare. Mi-am amintit brusc de pitigoiul meu mort și de administrator. Ar fi trebuit să scot pitigoiul din casă, înainte de a pleca : mă temeam să nu pută, iar administratorul îmi spusese că e duminică. Era foarte, foarte frumos în gara gîtită de sîrbătoare.

În momentul următor, îmi este cu neputință să spun ce am simțit — și nu voi fi niciodată în stare s-o fac. Plecînd, m-am gîndit că e totuși duminică și mi-am dat seama, uimit, că n-am venit pînă azi la gară într-o zi în care n-aveam ce face. Mi-am zis că voi veni negreșit în ultima duminică a fiecărei luni — pentru celelalte trei aveam program precis : box, dans, plajă sau șah —, dimineața, să fac semne de drum bun și să mă gîndesc cu un gînd frumos, curat și luminos, la oamenii ce pleacă undeva cu acceleratul de unsprezece și douăzeci și șase.

Deci uită-ți păsărica ta cu har !
N-ai vrea să cred că plîngi ca un copil,
Or mă blestemi să ard înfrînt Tartar,
Stropînd cu lacrimi mari de crocodil !..

N-ai vrea să cred, — deși te știu bizar
Plin de idei și-n intriga abil —
Că ai să faci o crimă cu radar,
Ghidînd spre mine-un mașter proiectil !

Am să mă rog la Marele-Canar
Ca să-ți trimiță-n cuibul tău fosil
O altă cîntăreție toată-n dar,
Să-ți zbangue-n castel un vadevil !

De nu cumva și-n pieptul tău, amar
Chiar înima ce-ți-o sugrumi, ostil,
În colivia coastelor de var,
S-o zbate ca să-ți scape din exil !

Adio, deci iubitul meu colvar !
Fii salutat cu cel din urmă tril
Al celei ce-ai iubit-o în zadar,
Al celei ce credeai că-ți fuse Lil !

strigătul

Încă o ușă pe care o deschide cu aceeași stringere de inimă, ezitând câteva secunde pe minerul ei, o ușă care alunecă, probabil bine unsă, fără să facă cel mai mic zgomot, așa că se trezește mult mai pe neașteptate decât s-ar fi așteptat el în interiorul unui nou apartament. O bucătărie, mobilă tip, suficient de banală, cu masa întinsă pentru o singură persoană. O mamă sau o soție iubitoare aranjase cu atita grijă taciturile, farfuria plată cu desene în gri și roșu pe margine, farfuriile dintr-un porțelan foarte fin — probabil ultima dintr-un serviciu deservit de departe din olandă albastru deschis, în sfârșit fața de masă cu broderie fină la colțuri. Un bilețel, cu un scris îngrijit, foarte caligrafic. „Friptura e în frigider. Salata de ardei copti în câmară”, această masă întinsă care așteaptă pe bărbatul sau femeia care trebuie să se întoarcă și poartă în odaia cealaltă cineva care ascultă, cineva atent la fiecare zgomot, cineva care așteaptă această reînnoire. Încercă să se miște, cu auzul foarte ascuțit de tensiunea așteptării în mod sigur acea cineva din odaia alăturată, — ușa e ușor întredeschisă, probabil anume lăsată așa, — a auzit scrișul ușii de la intrare. Încordat bărbatul așteaptă zgomotul de dincolo, din odaie, scrișul patului, picioarele desculte pe parchet, un căscat, pași hârșii spre ușă, în sfârșit zgomotul comutatorului întors, lumina care să se stroească din camera cealaltă, lungă fisie galbenă până în mijlocul bucătăriei. Nu se întâmplă însă nimic din toate acestea, nu e decât lumina lunii, strecurându-se prin ferestrele mari, lumina lunii palidă acum, la apropierea zorilor încă cel mai amănunt putea fi descifrat fără mari eforturi. I se pare chiar că aude din cealaltă odaie o respirație ușoară, un suspin delicat ceea ce îl face să se gândească o dincolo probabil se odihnește o femeie tânără. Așa că duă câteva momente în care el privește încordată odaia, pentru ca totul să se întipărească pentru todeauna în minte — inclusiv versurile de pe tapetul agățat deasupra agazului — „Frumos și bine aranjat faci din colibă un pat”, din ce în ce mai convins că banalitatea acestei încăperi nu-i va elucida nici într-un caz misterul celui care a scris pe pereți, fără părere de rău. Închide ușa în urma lui cu aceeași prudență, atent să nu comită nici de data asta nici un zgomot, pășește deci încoperea asta mult pe familiară ca să-i poată trezi o suspiciune oarecare și e trezește din nou pe coridorul rece și neprietos, coridorul cu comutatorul stricat care se învîrtește în gol, lovindu-se de balustrada de la scară, în căutarea unui punct de echilibru pipăind peretele zgrunțuros. În loc să urce înșoțârăste să coboare un etaj, tot în virful picioarelor entru ca zgomotul să fie cât mai minim ca puțină — într-timp începând să fie din ce în ce mai convins de impantia rolului pe care îl joacă, el detectivul benevol, polițai fără plată, cel care va depista crima, pentru că crimă tbuie să fie cum altfel s-ar putea justifica proveniența celui strigăt, neașteptat în noaptea, sfârșindu-i liniștea, distindg la urma urmei orice echilibru — cu cutia de chibriti în mână stingă deci, cu dreapta pipăind peretele de lângă el, la un etaj de deasupra doar, diferență de două treitaje, lumina aprinsă aruncind câteva pete întimplătoare, puncte de reper însă sigure, în cordiorul unde se află el. Etru că între timp a coborât un etaj și acum stă la îndoi — pe care ușă s-o deschidă: cea din dreapta sau cea din stînga lui. Se hotărăște pentru cea din dreapta, simplifimplare, și din nou ușa cedează, atât de repede încît nici nu are timp să se gândească la strania potrivire careice ca toate ușile încercate să nu opună nici o împotrivire la obiceiul cel puțin curios al locatarilor acestui imobil re preferă să doarmă liniștiți, fără să-și încuie ușile peu mai multă siguranță. Ceea ce trăiește el însă acum e lit mai important decât orice gând inutil, iată de ce ajunge neașteptat din nou în interiorul altui imobil, e prea t-nuit de tot ce se întâmplă cu el ca să mai dea o semnifție faptelor sale. Și în vreme ce stă în întuneric, la pî, în așteptarea unui oarecare neînsemnat zgomot care d determine să bată în retragere, cu mîna încă pe cla ușii rămășiță întredeschisă, el nu poate fi decât implicat talmente în clipa pe care o trăiește. Mîna lui alunecă cet de pe clanta care se ridică ușor eliberată de apăsat un pas doar și sub greutatea lui dușumeaua geme ușor, o iubită în căldurile dragostei: tot atât de discret și at auzit ca ea, tot atât de insinuant ca ea, tot atât de atro totuși, pătrunzind pînă în creeri, oprind bătăile inimii, f cind singele să pompeze spre creier, anihilind din cau emoției orice gest, distruind orice inițiativă, doar bătăi inimii puternice, sufocante, această dușumea care a scîi fiit abia auzit, dar el mult prea incapabil ca să-și de seama de amploarea acestui zgomot, această iubită car abia a scîncit plină toată de dorință, această clipă fi care paralizăa membrilor noastre anthilează orice dorință. Și totuși încă un pas, același și o mîna ridicată bîbîind prii întuneric, în sfârșit un obiect tare, o masă, un scaun, un dulap, o oglindă. Da o oglindă, apele ei detașindu-se prin întuneric, și mai ales sticla ei mată pe care bărbatul o

mingie aproape cu voluptate. Conștient că pretutindeni în jurul lui sint tot felul de obiecte dușmănoase care nu așteaptă decât să cadă cu mare zgomot, spărgîndu-se în mii de bucăți, zgomote care să semene cu un imens cataclism natural, dar nu, nimic nu se întimplă, doar presiunea dușumelei sub picioarele lui desculte, acest fel de a face iubire cu picioarele. Prin ciorapii de supraelastic praful adunat din această odaie probabil nu tocmai curată. De data asta însă — cu toate că odaia e într-un întuneric deplin, obloanele fiind trase și lumina lunii neputînd prin urmare să pătrundă înăuntru — de data asta îndrăznește să meargă mai departe. Tot pipăind peretele din fața lui el dă de o ușă întredeschisă, trece pragul — curaj imens — în altă odaie și în sfârșit la lumina ceoasă a zorilor — luna albă opacă e acolo și ea în fereastra din fața lui, ea poate să-i vadă pe cei care dorm în paturile mari, paturile înalte și bogat ornate. Mobila e foarte veche, aparținînd parca unui secol trecut și, odaia care seamănă cu un dormitor comun, un fel de cameră de internat, sau cameră comună de hotel sau mai exact odaia aduce cu una din încăperile unui azil de bătrîni, pentru că cei care dorm în aceste mobile greoaie și de acest lucru și-a dat seama după o cercetare foarte atentă, adică cele care se odihnesc cu capul pe pernele imense și nu tocmai curate sint niște sărmane femei bătrîne — bonetele de dantelă, cămășile de noapte cu gulere înalt — femei prin urmare cu gurile uscate, făcute pungă. Bătrîne cu fețe scofilcite, aproape dispărute, sub scufiile lor de noaptea bine apretate, sub dantelăria bogată a gulerelor albe. Uimirea bărbatului e și mai puternică cînd, trecînd de la un pat la altul, constată că toate aceste obraze galbene, confundate în somn seamănă atât de mult unul cu altul încît par același chip multiplicat la nesfîrșit. Simplă iluzie bine înțeles căci la o privire mai atentă deosebiriile apar fără îndoială. Liniștea cu care însă toate aceste chipuri sint coborite în somn îl face pe ciudatul vizitator să înțeleagă că neașteptatul țipăt n-a ajuns nici într-un caz pînă acolo, sau, dacă el a ajuns n-a fost în mod sigur auzit. Aceste femei bătrîne par coborite în somn de-o veșnicie, nici-o tulburare anterioară nu

pare să fi răvășit de curind simetria clipsurilor lor. Sint bătrîne și surde, își spune bărbatul, cu toate că știe că bătrîniul sau somn ușor — citise asta undeva — somn de piscă deci, vulnerabil la cel mai mic zgomot. Ceea ce se întimplase cu un sfert de oră înainte nu fusese nici pe departe doar un mic zgomot ci un strigăt sfîșietor în stare să te trezească din cel mai drogat somn cu puțință! Nu, el nu se îndolește de realitatea strigătului, somnul acestor femei bătrîne, sfîșit de calm și indiferent, nu-l determină să renunțe, și, hotărît să găsească cheia acestei situații care primește fără voia lui un aspect deosebit de în ce mai misterios, mai enigmatic, nu-i rămîne decât să meargă mai departe. Iată de ce peste câteva minute vom da peste el deschizînd alte uși — ciudată convenție a acestei întimplări, căci ușile sint decuiate — ca să-l găsim la un moment dat într-o odaie confundată într-un întuneric deplin, cu un miros puternic de flori putrede sau de odaie în care s-a făcut nu de mult dragoste, încît minat de curiozitate el poate să aprindă un chibrit — cutia o găsește cu greu în fundul unui buzunar. La lumina de o secundă a flăcării el poate să vadă două trupuri tinere, de un splendid alb de marmură — îmbrățișate. În sfârșit încă un chibrit pe care îl ține cu virful în jos ca să-i prelungească durata. El poate vedea, de data asta cu mai multă claritate trupul prelung al fetei, simi mici strivite de pieptul puros al bărbatului, mîna bărbatului pe coapsa femeii într-o mîngiere încrămenită, oprită la jumătate, și privindu-i nu poate decât să i se pară ciudată liniștea inocentă a somnului lor pînă la care n-a pătruns de asemenea nici un strigăt. Bărbatului i se pare chiar că această odaie, dincolo de liniștea ei aparentă, îi ascunde ceva, așa că umbind tot în virful picioarelor, tot atît de atent ca să nu facă zgomot, deschide dulapurile, aflăte ce-i drept într-un număr destul de mare jur împrejur pereților, muncă inutilă însă pentru că tot ce găsește e lenjerie fină de femeie delicat parfumată și haine de corp bărbătești, din care se degajă un puternic miros de leșie și de săpun prost. Părăsind și odaia în care cei doi îndrăgostiți își continuă somnul, bărbatul se trezește din nou într-o bucătărie — își dă seama de asta după zgomotul veselei în bufet, la fiecare pas al lui — bucătărie în care însă un pas greșit poate să-i fie catastrofal. Din grabă el lovește un scaun care îi stă în cale și toate farfuriile spălate de cu seară și uitate acolo cad pe dușumea, se sparg în mii de bucăți, încît zgomotul infernal creat, ar fi fost în stare să trezească din cel mai profund somn întregul imobil. Încrămențat prin urmare bărbatul simte că i se oprește respirația, că singele din întreg organismul pompează accelerat spre creier, simte în sfârșit că toată prudența lui a fost inutilă. Sprijinindu-se de perete el începe să tremure și e gata să izbucnească în plîns, urmare probabil a tensiunii nervoase acumulate în acest sfert de seară și care se eliberase cu totul pe neașteptate. Fuga lui ar fi fost în tot cazul inutilă, așa că rămîne lipit de perete așteptînd disperat apariția celorlalți. Nu poate fi deci decât uimit că, după ce zgomotul cioburilor sparte se potolește, după ce se stinge ultimul ecou, aceiași liniște grea, sufocantă se lasă, de parcă nimic nu s-ar fi întimplat. Disperat intră din nou în odaia în care dorm îndrăgostii și la lumina unui nou chibrit — de data asta ultimul, vede iar trupurile lor înlănțuite patetic, confundate în același somn adînc. Pe fețele lor el citește aceeași liniște calmă și aceeași fericire a împlinirii. Disperat el fuge din această odaie, trîntește cu zgomot ușile în urma lui, se încalță în grabă și bocăind cu pantofii lui vechi începe să urce scările imobilului, în salturi precipitate, din etaj în etaj. „Nu sînt morți”, își spune. I-am văzut respirînd. Ajunge la ultimul etaj și dibuind prin întuneric — chibriturile i se terminaseră așa cum am spus — dă de ușa care urcă în pod. E un pod imens în care sint întinse mari fișii de pînă albă care la lumina lunii strălucesc sugestiv. În sfârșit el simte o mișcare în dosul acelor pînze, cineva umblă în spatele lor încrîcîndu-le ușor și bărbatul simțindu-se deodată lipsit de apărare face cițiva pași împleticindu-se, înapoi, cu mîinile ridicate înainte parînd parca o eventuală lovitură. Se lasă însă din nou liniștea și doar lumina lunii bate în cerceafurile albe din fața lui. Bărbatul e mult prea înfricoșat ca să mai poată face o mișcare. „Cine ești acolo”, spune el în șoaptă. „Te rog foarte mult nu mă chinui”, mai spuse. „Te rog, lovește-mă dacă vrei, dar vreau să te văd, vreau să te văd”, șoptește el. Și celălalt vine într-adevăr spre el, frumosul tînăr în pulover alb, frumosul băiat în costum de tenis, desculț, aruncîndu-i zimbînd o mică munge albă și în ochii lui albaștri, de culoarea cerului, el citește toată inocența acestei lumi în care strigătele nu se repetă niciodată, amortizîndu-se în vata groasă a somnului. Și îmbrățișîndu-l, tînărul adormi la pieptul lui, răstîgnit de gîtul lui puternic.

Balada cavalerului Mărgărit cel căruia i s-au prîjolit bojocii și i-a căzut limba

O clipă numai dacă s-ar putea
Cu mîini de forceps care pruncu-i naște
În palmă, ferm, să prindă gîndirea mea —
Ca prînsă-n țesătura unei braoșe.

O clipă numai, dacă-n cer privind
Văd norii fermi, măcar de se destramă
În ochiul minții, caplesit de jînd,
Rivnessă să prindă cugetătoare flomă!

Un Michelangel dac-ăși fi, și-atunci
Tot n-aș putea în pumnul meu încape
Amoeba cugetării prînsă-n sfînci
Meduza prînsă-n dantelării de ope!

Dar eu, acesta, micul bard hazliu,
Eu, bulevardierul Tudor George,
Aho, — chiuulul prea firziu
Al unei triste și vetuste orge!

Dar eu, acest romantic hîrtănit —
Relicvă sumbă într-un veac atomic —
Cum aș putea pe Ghiță Mărgărit
Să-l cînt, decît cu tonul jalnic-comic ?!

Nici unei muze ajutor nu-î cer,
Căci muzele s-vedenii de-ale noastre,
Iar Ghiță — cuviosul cavaler
E staroste-al singaporenei castre!

Or, care ochi de Argus sau de zeu
Cu gena mai vulcanic flăcărată,
L-a cunoscut mai viu cît îl știu eu
Și l-a-nrdrăgit mai pătîmas vreo dată ?

Rămîie-așa de simplu, de firesc —
Cantur neclar ca scrijelul de-o creță —
Cum în pupila mea mi-l amintesc,
Efigie-ntr-o antică monedă.

Tîrziu de tot, vr-un meșter numismat
De-o pipăi pupila mea cu mina
Te-o regăsi așa cum te-am păstrat,
Prietenul meu drag din tîldeana!

Rugini vor trace și cocleli, oxizi,
Ce viața noastră, timpul, îl devară —
Te voi păstra în ochii sulerizii
Nealterat, frumos ca-n prima oră!

Pe lumea asta, o, de-aș fi atît
Nimicnec prej și toată viața-mi fie-î

Medalionu-mișat la gît
Bănuțul sterp,doaba prieteniei!

Căci nu cunosc ban și nici alt prej
Pe lumea aștă care regi sint banii
Doar lacrimălinsei frumuseți
Și soarele ce-arată-n ochi golani!

Să fie soare, să mult, ciclop
De aur l de ară, de lumină!
Eu în haznaucului mi-ngrop
Bănuțul sterp nceda rugină!

Curînd se faceapte! Facă-se!
Totală renunțat se facă!
S-o stînge-aluru mine toi ce e
Și amintirea ta promoroacă!

Am ars pușin, vr cît un chibrit,
Deși puteam să-ur cer în flăcări,
Dar l-am cîntat Ghiță Mărgărit,
Fără-să-mi ordot, ca marii macării!

Căci tot pe lumina ce-am tăcut
Dac-ar fi fost simbură, prin stiele,
Nu m-am purtatru, nici obiăut,
Decit la voia nșei mele!

Să fie voia liberă fii
Cîntat de-o strupă ca vîntul
Și imnu-nlăcăraucurii
Coral să-l cînte le de-a rîndul!

O, te-aș cînta așa-ri fi să pot —
Căci nu-mi doo dauriță liră —
Cum arborii cu atul cînt
Pe lira lunii brațt deșir!

Dar e Ceva ce mîngemănot
Cu norii palizi și imbul lunii:
E, poate, ochiul trălugerat
Privind printre alzi, ca nebunii...

E, poate, buza ta și amînt
Zambila mortuarăte crinul
Cu miere grea pre prin gingii
Pe unde-a șiroit cîl veniul ?!

E poate-un Quasim ce-î văzum
Săltat în cupă, pră în cupă,
Cînd clopote tîlăngu diuum
Deasupra noastră, le să rupă l...

E poate ceasul liniștii de-atunci
Cînd dalb erai și pur la strai, ca mortul,
Cu crinul minii în crispat, s-arunci
De sus, din treapta ta, lui Haron ortul...

Mai stăruie, mai stăruie, etern,
Clorotica prezentă peste ere,
Prin ningerile dense ce s-aștern
Te-nchegi mai dens și stăru cu putere!

Prea mare voce-n pieptul tău de melc
În crusta ceo de trup, ne-năpătoare,
Prea patos mult în nemilosul cer,
Și-n fragedul cupot — cumplit, dogoare!

Prea strășnic vînt olaltă zălogit
În toalele de rumenă hîrtie,
Prea multe-albine-n stupul ceruit
Să nu-l sutoce, sau să nu-l stîșie!

Nu-î boală, deci, tuberculoză, nu-î!
Ci-î toc măturisit și-aporînsă pară,
Ce nu se-aprînde-n pieptul nimănu
Cîi n-are-atîta foc, să dea p-atară!

Fii memorat, slăvite bard, John Keats,
Cu torțe-n piept, incinerat Jan Huss,
Voi, toți, ce-ați ars pe rug, slăviți și țiji
Cu Ghiță Mărgărit cel mai presus!

Cine-ar putea vorbi despre atleji,
Ce prăbușii îi văd sub prima rază,
Cînd flăcări firave tale vieți
Ca un opaiț încă luminează ?!

E scris acestor tragedie tăpturi
Să-ngemăneze dragostea și ura,
Cu zîmbete crispat pe figuri
Privind sarcastic viața și natura!

E scris ca o sămînjă rod să dea
Și bradul rădăcini s-agoje-n stîncă,
Ci sufletele mari, așjidera,
Se prind de viață cu putere, încă!

Așa a fost și bardul Mărgărit
Pădure-n flăcări, torță de răsîd,
Cenușă, ca un sbor l-o troienit
Dar în strătînd tot iar e și-i lumină!

Ca șerpii trași în spre birlagul lor,
Cuvintele se trag și pielea-și schimbă

Dar l-am văzut în slăvi șerpuitor
Cu șerpi de foc și-nflăcărată limbă!

Eu am văzut supremul lui lasou
Plețind copacul cerului prin bolte
Și scrișnete astrale dînd ecou
Sub șerpii-nflăcăratelor revolte...

Eu am văzut cum cerul, clăinat,
Ca un copac se prăbușea-n turfună,
Cuvîntul lui prin vîmi căfîndu-și vad
Se prăbușea cu boltele-mpieună!

Și nu-î păsa de zei, nici lor de el,
Cu orice liftă măsurîndu-și flama...
S-o fi teșit de-atîta foc și zel
S-o fi topit ca luminarea, lama!

Pumnal dac-ar fi fost, or spadă grea —
O spadă de Toledo, princiară —
Și pîn-la urmă încă se toapea
De-atîtea bătălii și-atîta pară!

Dar biata limbă-a unu cavaler ?
— Chiar Ghiță Mărgărit fiind cavalerul ! —
Măcar că mulți trimisese-î iad și-n cer,
Pînă la urmă, s-o teșit ca țierul!

O limbă de-ar fi fost, de clopot, chiar,
Încă și-atunci zăbînd atîta vreme
S-ar fi topit, dar glasul princiar
A lui, deprins cu ode și blesteme ?!

Un clopot surd, dogit, răsună-acum
Ca un patir ce stăruie-n ecourii
Și farmecul străvechiului parfum
Nou îl vedem și-î auzim prin nauri...

Plutește-n cer, iubite Cavaler!
Plămîniții tăi îi văd arzînd pe-o criptă
Iar limba ta, ca val uzger, prin cer
O văd răzbatătoare și întipă l...

Acestea de la tine ne-au rămas
Și altor generații ce-ar să vie,
O torță și o spadă fără glas
Ce-așteaptă sub cenușă să invie!

Nu-î slînsă torță! Torța s-a slîns!
N-o să se stingă torța niciodată!
Iar spada ta, săltată de vr-un ins
O să despice vremea ce s-arată!

Marea

Unul din altul trăim, mare, în plămîni
Ne bîntuie un singur mineral circuit,
Află pămînt între noi e numai
Un tîrm nemărginit,
Sămînjă de salcim rodnică în pintecul tău,

Primăvara sîngerî în durerile facerii,
Ca iepelile de-acasă, sub conul lunii în mar,
Minjii născînd în brazdă,
Orbecăiesc asupra ta paseri sălbătice,
De stelele drumurilor din pustă,
Ușoare scoici de piatră, îndirjite,
Omplății îmi înfloresc,
Mișună peste în groapa satului, răzbătînd
Din izvoarele tale, de desub,
Pămînt în val, val în pămînt,
Soartă de soartă adăugînd

Ciorile

Viața ciorilor în vecinătatea casei,
Semne bizare, întunecate aspre în blînda
zăpadă,

Nu știu de ce oamenii condamnă
Culoarea voastră, în fond imaculată,
Fastuos peste viermii pămîntului
Primăvara vă risipiți,
Între salcimi, în brazdă totul tîmăduți,
Cu zborul înfocătoare pașnic,
Pînă în crucea bisericii satului, îndoliate,
Albastrul cerului proliferînd
În existența voastră preocupată,
Mereu înnălțăm, iubim și amorim,
Cu o convingere omenască și înțeleaptă,
Numai voi rămîniți în umă,
Pioase două, trei, sute de ani, se spune,
Resemnată admirîndu-ne opera în lume

În seară

Pruni sălbatici în pustă,
Subt voi, în lume străbunii
Odihnesc o mie de ani,
Ierburii umile, cruci albastre de salcimi,
Din sat expulzați în neștiri,
Pace ca în grădina Ghetisimani,
Inscripții laconice, bizare,
Fluturii orbi,
Că viața nu neputîndă îmi pare,
Și vîntul e vocea printului de la Danemarca,
Dar colbuesc rutierele astrul în apus,
La birful din capătul uliței cu ape,
Un taragot, în seară, precizează lumea

nespus.

Știu un salcim...

Știu un salcim în cîmpie,
Trec oamenii fără un cuvînt,
Din înaltul lui, o stea îngheșă umărul,
Ca o aprigă urmărire pe pămînt,
Dureros e imperiul lui, copilăria, crengile
Fără suspinare, fără ostensie,
În libertate și albastru trăiesc,
Frunzele pure în neștiri,
Un rechizitoriu damnant cresc,
Înneagrați trec unii oameni,
Fără un strigăt, fără un zenit,
Subt neprihănită tabără o coroană
Salcimului amînit

Vis

Cunosc o zodie cînd cresc,
Fantas, salcimii pe Kilimanjaro, dureros
În adevăr, regatul lor închiagă zările,
dumnezeiesc,
Zăpezile neînchipuit de albe, pure,
În neînduplecare rădăcinilor sint
spulberate,

Tulpinele ființei izbîndesc
În frunzele rotînd planeți,
Neasemuit se prăbușește întreaga orînduire
Frumoasă, a morții din zăpezi,
Ierburii și flori de cîmp albastre
Cuprînd nălțimea muntelui ales,
O primăvară incredibilă de dulce,
Înexpugnabilul, visatul paradis,
Înfățișînd într-o încrămențată clipă lumei,
Steaua necunoscută, a celor ce în moarte
Pre moarte au invins

Echilibrul

Se luminează vecinic lumea,
După căderea-n întuneric
Se află albul, echilibrul zilei,
Cad lucrurile din chaos în picicare,
Nedezmîntînd o verticală, din început,

a țirei,
Se-alege adevărul de ierboasele cantuzii,
Mărul domnesc de fructele amare,
Copacul drept e departat de așchie,
Din taguri miera dovedită,
Coaja pămîntului de miezul lui aprins,
Osia de tot ce stă-n rotire,
Pruncul de mamă despărțit,
Cu fără deosebire,
Brațul de braț, ochiul de ochi,
Fiul de tată, în sămîntă, cit de durut
Întemeiază un pămînt necunoscut

Lumina

Necunoscutii unul pentru altul, lună, un dar,
Mai presus de noi și miui,
Ne mistuie-n tăcerea depărtării,
Noaptea de noaptea lovești
Cu albă închizite în casa mea,
O viață de om ne sprijinim
Goluri mari de durere în țerești,
Întunecînd usorul în pașii solidari,
Fața ta, stranie dublură a mea,
Neadevărul biruit-o în mai multe mări,
Întunecînd usorul în pașii solidari,
Cum poate, încă neville flori
Negre, canceroase, lumina
În singele meu atîț o măresc

al.o.teodoreanu

— texte și imagini inedite —

Istorie

La Sarmisegetuza e stupoare
Și zăpăceală-n lagărul barbar:
Longinus otrăvit în închisoare
Dar pajura romană la hotar.

Cu rinjet fioros în colțul gurii
Priveau păroșii căpitani de oaste
Ce talmăcesc în legea lor augurii
Din lung — șiragul clipelor nefaste

Și-n timp ce în amurgul spălăcit
Nori groși pe cerul negru se desfac
Traian pășea solemn hotarul dac,
Spre-a pedepsi un rege hainit.

Epigraf

Pe Ispedeza Daciei

Popor viteaz ai înfruntat urgia
Cu capul sus și paloșul în mână.
Prin veacuri fapta ta va să rămână
Pilduitoare cum i-a fost solia.

Un nou popor urma să se refacă
Din singele ce-a curs din vechea rană,
În marea clipă când pe stinca dacă
A poposit o acvilă romană.

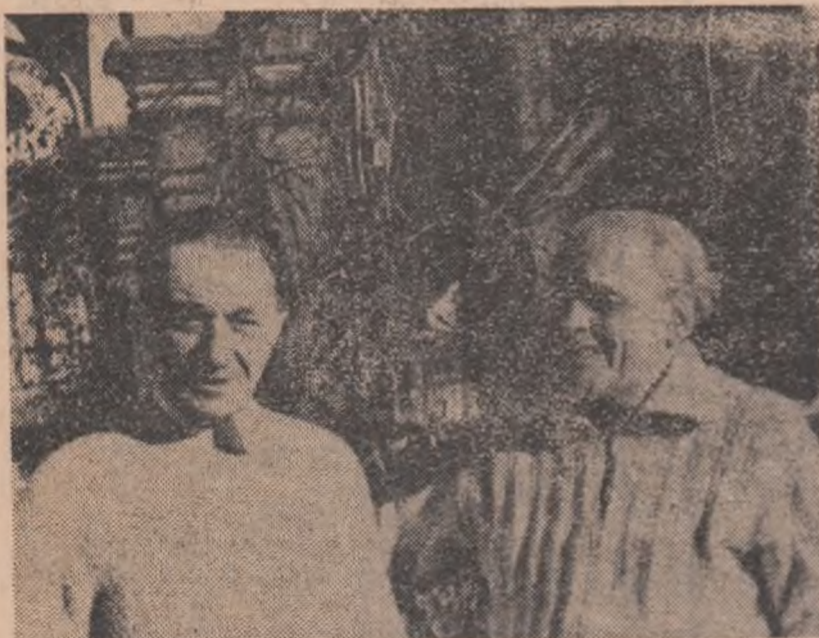
Răboj moldovenesc

Creștinătății stîlp și țării scout!
Așa a fost Măria-Sa Ștefan.
Și-așa, în vechi — hrîsovol moldovean
Pios, hartofilaxul l-au trecut.

Întunecat — puhoiul musulman
Din triumfala-i cale abătut,
A sîngerat și-n Dunăre și-n Prut
Pălit de neînvingul buzdugan.

Ni se smerește cugetul și slova
Cînd însemnăm aici pentru Moldova,
Să știe toți acum și-n totdeauna,

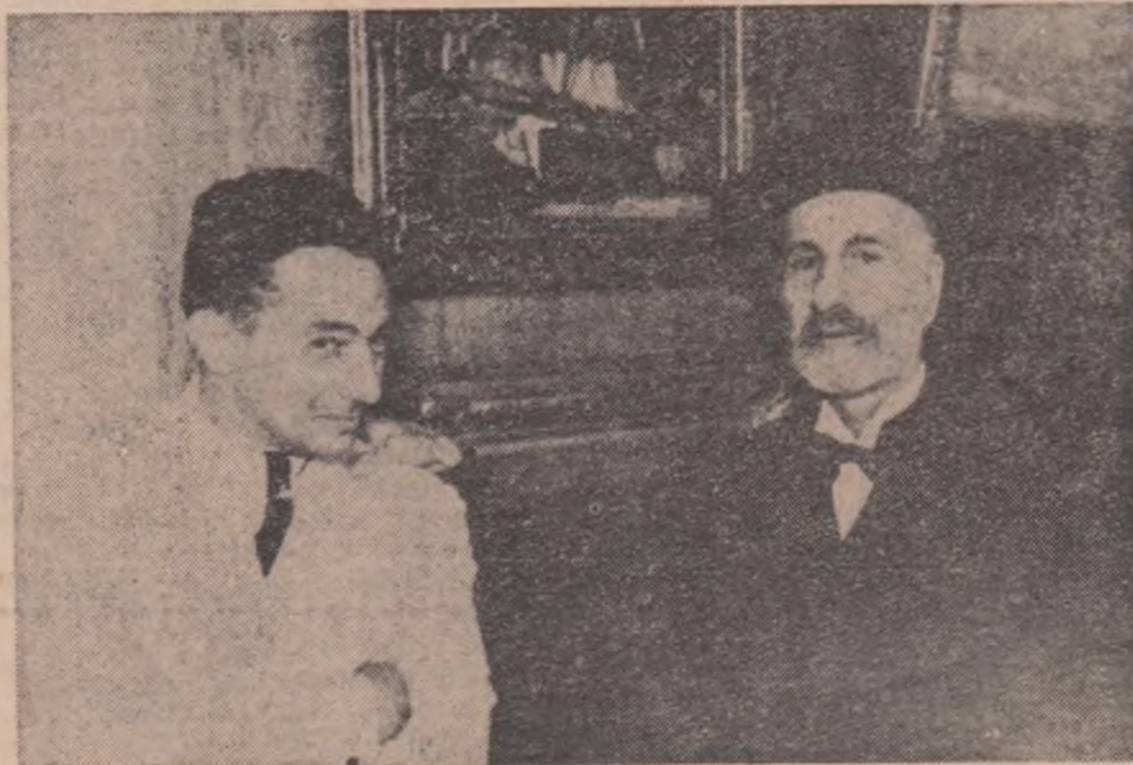
Spre-a-i fi în veci nepieritoare slava
Cînd se-ncingea Măria-Sa-n Suceava
Se-ntuneca pe Bosfor semiluna!

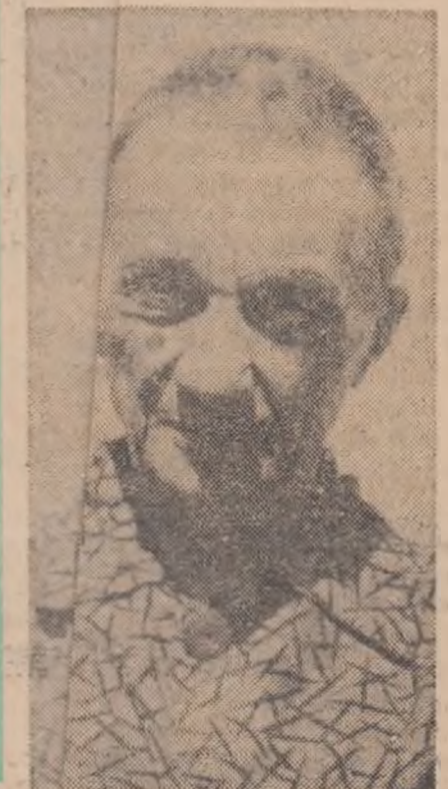
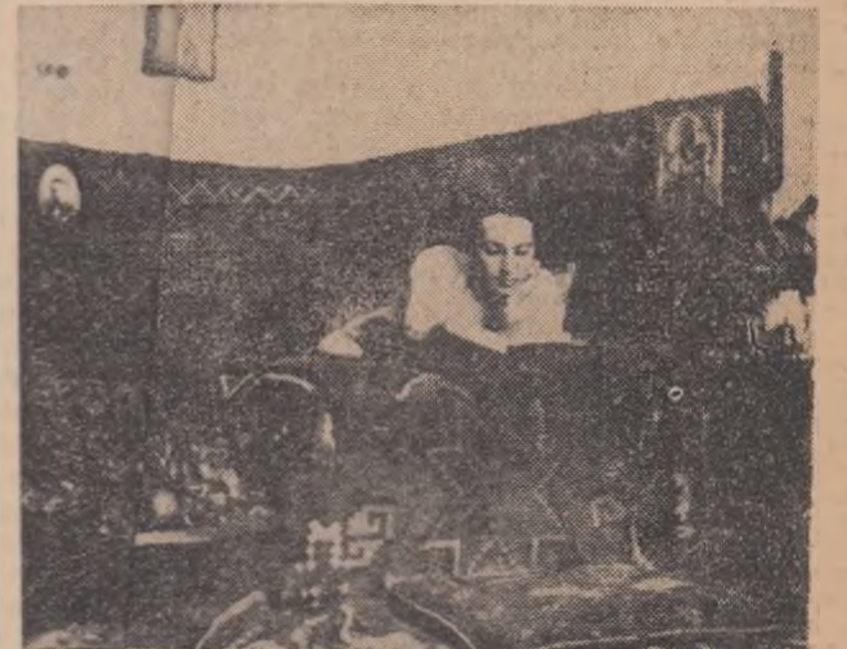
Împreună cu Cezar Petrescu

Împreună cu soția

Împreună cu Th. Pallady

Un mare risipitor: Al. O. Teodoreanu

Facem loc aici, într-o revistă care e a scriitorilor tineri, citorva din versurile lui Al. O. Teodoreanu, scriitor de o niciodată contrazisă tinerețe a spiritului.

Literatura lui Al. O. (Păstorel) Teodoreanu e încă prea puțin cunoscută iar ochii criticii (sau ai istoricului literar) nu s-au oprit cu prea mare insistență asupra filelor cite ne-au rămas de la acest mare risipitor, chel-tuit mai degrabă în scintilațiile conversațiilor ori în polemici prin publicații efemere decît în cărți. Dar, altele cite sînt, puține, raportate la enorma „cantitate” de farmec și culoare cu care era înzestrat Al. O. ele ne îndreptătesc să-l înnumărăm pe autorul „Hronicului măscăriciului Vlăduț” printre cei mai originali scriitori români, autor al unor scrieri care — după cum scria G. Călinescu — „reprezintă o întinerire a prozei lui Caragiale, fără ocolirea ecourilor marelui prozator”. Ca poet, Al. O. s-a făcut cunoscut nu numai printr-o lucuriantă producție de epigrame provocînd în vremea lor haz (dar și scandal) ci și prin cărți („Caiet” e titlul celei mai reprezentative) în care humorul capătă stilizări liberești și în care adie un

aer suav, de gravitate. Sînt incantate imagini din trecutul fabulos al Moldovei, iatacări de domniță, calești, hanuri cu vinuri voios luncătoare, sint înscenate istorii sentimentale și „desenul” e sobru, emoția e riguros controlată, astfel încît primejdia căderii în minor, în desuet, e contracarată abil. În „Cinzece de ospiciu”, parodii după Jean Richepin, după același G. Călinescu, poetul pare să prefigureze, contemporan cu noi, alunecare în zodel necercetate ale absurdului, iar vestitul „Hronic” e o explozie de veră și arhaică picanterie, paginile purtînd pecetea celei mai stricte autenticități. Degajînd argheziene „miresme pipărate”, mimînd fără a-l discredita, stilul cronicarilor, Al. O. s-a aflat în fața unui motiv literar care — dacă ar fi fost exploatat cu o mai mare profunzime — ar fi fost o adevărată capodoperă.

Al. O. (frate cu Ionel Teodoreanu) a fost tipul de bard medieval, etern pelerin, de o rafinată conștiință a propriei străluciri, adesea sarcastic, crud, de cele mai multe ori de o reală gingășie. Artizan al cuvîntului scris,

slujitor pînă pedanterie al stilului impecabil, în acord total cu practica lingvistică, era arătat a fi un spirit mobil, receptiv la noutate, în ciuda înclinării spre cut, spre descriția de tablouri statice.

Prin bucuria soției scriitorului de pușini ani plecat dintre noi, am intrat în poa citorva dintre versurile nepublicate de către Al. O. și am avut suza și bucuria să întilnim în aproape toate, teme, idei, în general pușabordate în literatura pe care i-o știam: compuneri instu-fleite de uđinc patriotism și de o fierbinte dragoste pentru istoria românilor.

Cu toatătoșenia pe care o presupune un asemenea gest, am desprins din albumsfamiliei și citeva intructipări ale scriitorului realizate cu tehnica meului Daguerre, cu gîndul că omagiem în risipitorul de frumuseți și hor care a fost Al. O. un autentic spirit villonesc, un „ștregar” perpel al unei literaturi cu cer bogat în stele.

Gheorghe TOMOZEI

UN TÎNĂR POET

Poate că-i necuvîntos să prezint sub numele Posta redacției un tînr poet străin. Dar cum de la început această rubrică urmărea cu totul altceva decît a răspunde nenumăratelor picuri, și anume aceea de a numi ceea ce ar fi cu adevărat nou între tineri și de-a orienta pe cei ce căutau pe un vechi, încerc să fac un pas mai departe, onorînd Posta noastră cu numele unui poet din generația noastră, german. Încă student în filozofie la Universitatea din Salzburg, Herman Josef Michaelis, născut în anul 1940, locuiește în vacanțele sale la Maria Laach, pe malul unui lac vulcanic în deplină solitudine. Cîteva zile de discuții mi-au lămurit parte din frămîntările noii generații de poeți de aici — a celor mai tineri.

Unele din acestea le voi arăta mai jos.

Acest tînr poet a tipărit pînă în prezent o plachetă de poezii și un eseu despre rostul poetului în aceste vremi. Există și aici o oarecare separație, spune prietenul nostru, între cei tineri mai frămîntați și mai de scandal și între cei ai singurătății și a lecturilor din cărți prăfuite cum se spune. Poetul nostru spre aceste solitări se îndreaptă cu tăceri îndelungi și cuvintele pline de umbră și ne-

tință ca în Bacovia sau Trakl vom găsi acea umbră a cuvintelor ce caută să se înfrățescă în noapte cu aoniua clipirii îndepărtate a stelelor.

Ceea ce-i curios că acești tineri poeți refuză oarecum experiența unui Hölderlin. Grecia a pierit de mult și atenția spiritului astăzi este îndreptată spre lumea mult mai plină de semne a erei noastre. Spunem prin asta că textele unor Dons Scotus Augustinus ori Pascal îl umbresc pe Platon sau Kant. Declinul filozofiei a dăruit un spor de interes față de atîția mari luminați, pe nedrept lăsați pe seama istoricilor. Din grija pentru păstrarea valorilor cu mare experiență personală se naște astăzi pretutindeni setea asta după Cuvîntul care relevă altceva decît simple construcții nămintene.

Cuvîntul ca dezvoltor al fetei Firi, acel cuvînt prin care au vorbit mai adînc un Meister Eckhart sau Silezius sau Kierkegaard decît un Schiller sau un Goethe. Desigur că opiniile sînt împărțite, dar că în această direcție se îndreaptă cei mai adînci tineri de astăzi nu poate fi pus la îndoială.

Toți acești studenți pe culoarele facultăților și în sălile de cursuri caută astăzi o bază mai tramică decît teoria psihologizant filozofică. Așa că nu-i de mirare că la cursul de Filozofia relațiilor vom întilni mai multă lume

Echinocțiu

Seara arde
Vremile luminilor
Echinocțiu între cuvinte.
De departe lucește
Ușoara limbă a corpului
Într-un străin dialect.

Camera de așteptare

Graiul nu se mai leagă
Împreună este așteptarea noastră
Un scaun

o bancă
o fereastră
prin care lumina în camera noastră
cade
pe minile noastre
pe ochii noștri
și apoi
pe podea.
Mîntuiește ochii noștri
Căci numai astfel vom găsi din nou
Cuvinte

Cu care eu să-ti pot spune.

Nume

Tainica
Grabă a zilei
Abune
În albia cuvîntului
Maree
schimbătoare: Cunoaștere —

Uitare
Respirația
Numelui.

Ce este tre

Cărti, un pal
Care soate dumiăza din țifini
Timp împlietri
între 14 și 1
(Balast și frije de otel
se vor găsi țirziu)
Ora de sus îndoate
Căci toate ș se crană
Pînă începe tipe sau
să-si diardă singele.

Model

Tu locuiești o tufă de zmeură
Noapte bun
Mai tîrziu ro pot repeta.
Pentru aceștînd abstractie
Păstrează te posibilitățile deschise
Căci toate gîntele euează.
Tu nu este
Numai pen că plouă.

Barca mea fruntea ta navighează
Și citeva re deia
În irisul a aruncat
Iartă-mă, au'ă
Un port
Ar fi atî bine
De s-ar t orinde de dunele
mişcătoare

Cu portulilor al acestei zile
Pe sub ot
Să călăte lînstiti
Pentru a gîndește-te
Cum să ești din nou.

H. J. MICHAELIS

ca la prelegerile despre Idealismul transcendențial, să zicem.

Dar să-l lăsăm pe tînrul poet să ne spună prin versurile lui din culegera „Camera de așteptare” cite ceva. Am redat în traducere anume mai multe bucăți pentru a se desprinde cite ceva din această modalitate poetică. Mai mulți ani acest tînr poet a lucrat împreună cu un tînr pictor Bruno Schweikert cu care a tipărit împreună o plachetă ilustrată: noeme și grafică asadar în cîntarea obiectelor pierdute s-ar putea numi năzuința lor. Dacă în poezia noastră există acum o sete absolută pentru cuprinderea abstractului aici saturația de abstract a deșteptat interesul pentru sufletul lucrurilor. Acestea însă not fi faze trecătoare. Și dacă va fi vorba de un poet cu adevărat se vor depăși măruntele vorbe intrîndu-se în marile întrebări.

I. A.

fuga de acasă

scene de provincie

„Mi-am ales o zi nefericită să vin în vizită la Maria” se gândi domnul Vasilescu. Se dădu puțin mai aproape de scaunul, sperând că din greșală o să reușească să atingă pe sub masă genunchiul Mariei pe care cu satisfacție și-l imagina tremurând. Maria stătea țepăna pe scaun, stinjenită, pentru că avea minci scurte și nu putea să ascundă ceasul Doka pe care i-l adusese în dar domnul Vasilescu.

Domnul Vasilescu povestea cu încinare despre proiectele sale de viitor. Rîdea, și Maria se înțorse puțin când îl vedea cum pune degetul arătător în dreptul dintelui lipsă. Ca să nu fie nevoită să se uite în locul acela unde ar fi trebuit să fie dintelui și era doar un deget, Maria se uita cu cea mai mare atenție la tabloul de pe perete, o natură moartă cu pepeni tăiați felii și prepelile împușcate.

— Draga mea Mery, spuse domnul Vasilescu apropiindu-se puțin de Maria, stau și mă gândesc la viitorul meu și mă văd înconjurat de o soție iubitoare și de niște copii. Vreau să zîmbească, dar se răzîndi, pentru că tocmai își căuta țigările și avea minile ocupate.

— Poftim, mai serviți niște măsline și puțină țuică.

— Mulțumesc, draga mea, și îi sărută mîna. Maria simți dorința să se scarpine în cap dar își aduse aminte de observațiile mamei și renunță. Se duse în bucătărie după cafele. „Splendidă, splendidă, și ce situație minunată are. Atît de subțirică și drăguță. Femeile minione mi-au plăcut întotdeauna”.

Se uita în jur. Mobilă sănătoasă, nuc. Tablouri, mileuri peste tot, și din nou silueta mică, grațioasă, a Mariei, îi veni în minte de data asta într-un tablou mai vivanț.

— Ce spune? Ți-a spus ceva? o iscodi în bucătărie mama ei care fusese sfătuită de către soț să nu apară în sufragerie pentru că spunea prostii.

Profită de faptul că tatăl ei, domnul Marinescu, era în curte și repara gardul și îi spuse mamei:

— Nu pot să mă mărit cu el, și ceasul ăsta pe care mi l-a adus este cea mai mare porcărie pe care mi-a făcut-o cadou cineva.

— Ce are? Nu merge?

— Merge. Dar el nu e interesant. E, e... nu pot și gata. Să știți mamă că fac o prostie și o să vă pară rău la amândoi. Dacă la șase nu pleacă, nu știu ce se întâmplă.

— Veni în sufragerie, cu cafelele.

„După termeni întrebunțați în conversație și după educația îngrijită pe care i-au dat-o tinereții fete, îți dai seama că ai de-a face cu persoane de considerațiune” se gândi domnul Vasilescu.

Se ridică repede de pe scaun și o ajută să aducă cafelele.

— Mi-ai lipsit foarte mult în clipele astea, făcu domnul Vasilescu curtenitor, zîmbind cu gura închisă.

Incepură să soarbă din cafea și domnul Vasilescu își aprinse o țigară pe care o înfipse în locul dintelui lipsă și se simți mult mai liniștit.

— Îți place cafeaua, Maria?

— Nu.

— Atunci de ce bei?

— Din conveniență.

Domnul Vasilescu rămase plăcut impresionat de răspuns și se gândi că modul de a se purta al Mariei îi va fi de mare folos în viitoarele lui afaceri, dacă va putea s-o convingă să facă și alte lucruri din conveniență.

— N-ai vrea „Maria, să ieșim în oraș în seara asta? A venit de cîteva zile un circ și întotdeauna mi-a plăcut să văd acești salimbanci. Se deosebesc atît de mult de noi.”

— Am auzit că este un număr grozav. Un băiat agățat de un trapez cu capul în jos în dinții o femeie care se învîrte amelor cu minile și picioarele desfăcute.

— Era încântată că de iubitul ei vorbește toată lumea.

— Nici nu mă gândesc să mă duc într-un asemenea loc. Nu-mi plac spectacolele astea pe care le consider vulgare și periculoase.

— N-ar fi putut să renunțe să meargă în seara asta la circ, și a-1 înțînii acolo pe domnul Vasilescu ar fi fost fatal.

În sfîrșit, domnul Vasilescu se hotărî să plece, gîndindu-se că nu e indicat să fie prea impetuos din prima seară. Se opri să stea de vorbă cu domnul Marinescu. Îi finu o scîndură ca să-i arate că este gospodar, Maria se îmbrăcă emoționată deoarece era în întîrziere.

Se uită printre perdele în curte și văzu cum stau de vorbă lângă gardul reparat și își dădu seama că era pierdută pentru că se punea la cale căsătoria ei. Trebuia neapărat să fugă de Basile și asta imediat ce pleacă circul. O să le scrie apoi o scrisoare când va fi măritată. Din cînd în cînd o s-o chema pe mama la ea în vizită, iar Basile o să fie atît de drăguț să-i dea un vagon micuț în care să stea înmîștită la bătrînețe și eventual să braiseze pe prelată care acoperea arena, mici scene din viața circului, sau animale exotice.

Maria își anunță părinții că se duce la prietena ei, Marilena Cocan, să se sfătuiască cu ei despre căsătorie. Marilena Cocan era fata preotului ortodox din localitate și ei încuviințară cu multă plăcere, știind că din

arenă și la dantura lui albă, strălucitoare, și atît de puternică, și o compară cu dintele lipsă, atît de ridicol al domnului Vasilescu. Își aduse aminte că ar putea veni și ei aici, pentru că citise într-o carte că un negustor de chereștea trăia cu el călăreț de la circ. Dacă ar fi citit și el romanul, ar fi putut să-și vină ideea. Se uită printre băncile de lemn și văzu cum se umpluseră cu elevi de la liceu, de la școala de comerț, și cu părinți însoțiți de copii care urmăreau fascinați spectacolul. După numărul acesta cu călăreți acrobate urma Basile. Cele două tinere stăteau în cap pe un cal alb care se învîrtea în cerc.

„Căm multe femei în circ” se gândi Maria. Numărul se termină. Cineva bătu nebușete din palme. Maria se uită cu groază în partea

arătîndu-și dinții strălucitori și se urcă și el pe frînghia din partea cealaltă a arenei. Femeia începu să se legene pe trapez cu multă dezinvoltură.

— O să pot eu, dare, dacă plec cu Basile, să fac ceva asemănător? O să drezec dinți mici și albi. Orice, numai să nu mă urc sus, atît de sus, și să nu intru în cușca leilor”.

Basile se lăsase cu capul în jos. Femeia începu să se legene din ce în ce mai tare. Toba tăcu. Cînd Basile rosti cuvîntul „hep”, se rostolosi prin aer și se agăță de minile lui. Se legănă odată și femeia reveni tot prin aer, răsucindu-se, și apucă trapezul ei care ca un pendul conștincios venise la timp, la locul potrivit.

„Ah, dacă trapezul ar fi întîrziat puțin”. Basile se uită după silueta albă a Mariei. O văzu și îi făcu cu mina. Venea partea cea mai grea a exercițiului și pentru asta un băiețel de zece ani se urcă pe trapezul femeii. Femeia făcu din nou un salt și reuși spre mirarea Mariei să prindă în ultimul moment minile lui Basile care îi se pîrură prea lungi. O ținea acum numai într-o mină și își puse în gură capătul unei sirme. De la celălalt capăt se prînze cu dinții femeia.

„Devine din ce în ce mai grea, se gândi Basile. Ies în fiecare seară cu gîtul lungit, iar bițele mele vertebre cervicale parcă sînt degetele unor minii care vor să se țînă înclătate și de care se trage cu putere, din amîndouă părțile”.

Femeia începu să se învîrtească înfricoșător de repede. Basile și-o imagină în locul partenerii sale pe Maria, ușoară ca un fulg.

— Ar fi o jucărie să fie Maria în locul ei. Subțirică, cu brațele ca niște tulpini de flori. Ce mult complicăm toate lucrurile astea ca niște prostii. Dacă aș deschide acum gura, totul ar fi simplu și frumos. Aș scăpa și de gelozia ei și de greutatea asta insuportabilă. Să ai vîntorul asigurat, dacă deschizi gura. Și să-ți fii atît de las, înțit să n-o faci. Cred că nici ei nu-i vine ușor cu vertebrele. În orice caz, la ea, greutatea este mai mică. Capetele noastre cîntăresc totuși ceva”.

Femeia începu să se învîrtească din ce în ce mai încet pînă se opri. Se legănă, dădu drumul sirmei și prînze trapezul pe care i-l trimise copilul. Maria respiră ușurată. I se făcu rușine pentru gîndurile ticăloase care îi trecuseră prin minte, însă dacă ea l-ar ține în dinții pe domnul Vasilescu la o înălțime oarecare, cu siguranță ar deschide gura.

Un băiețel veni să anunțe pauza și să invite pe spectatori să viziteze menajeria. Maria ieși în pauză și se duse spre vagonul lui Basile, unde acesta o aștepta. Se uită în jur cu încredere și intrară înăuntru.

— Să stingem lumina, făcu Basile puțin emoționat, să nu vadă că sînt aici și să mă caute.

Stinse lumina și inima Mariei începu să bată tare, tare. Basile veni spre ea și călcă din greșală într-un liehan.

— Fir-ar al dracului. E cam strîmt aici.

— Mie îmi place.

Asta îl descumpăni puțin pe Basile. O strînse în brațe pe Maria care începu să tremure. O ridică și o duse spre patul strîmt, dar extensibil.

— Nu acum, dragul meu. Sînt foarte mulți spectatori în jur. — Maria îl strînse de gît și îl sărută.

— Încet draga mea. Mă doare gîtul, iar dinții mei se mișcă și mă dor cînd îi lovesc. Cred că o să trebuliască să-i scoț și să-mi pun placă.

— Dragul meu! Să te îngrijești neapărat. Basile se simțea foarte bine. Renunță la ideea de a o poseda pe Maria și se întinse pe spate, cu capul pe genunchii ei.

— Spune, o să vrei să fugi cu mine cînd pleacă cu circul?

— Da. Mă țîrziu, cînd o să vină mama la mine, o să-i dai un vagon să stea cu mine cîțva timp?

— Neapărat. O să ne ajute să creștem pe micuțul nostru băiat. O să facem neapărat un trio Basile.

La ideea de a zbura pe trapez cu băiatul ei se sperie puțin. Dar Basile se întoarse, o strînse cu putere în brațe. Maria se simți foarte fericită, gîndindu-se că Basile o s-o așere întotdeauna, iar cînd o să zboare de la un trapez la altul, o s-o prindă cu siguranță.

Înima îi bătea la fel de repede ca răpăitul tobei din orchestra.

partea aceea l putea să primească decît sfaturi cuminți, spirate de părintele Cocan. Maria o luă pe de străduțe întortochiate dar pietre spre piața din fața Băii Publice unde e instalat circul. Mergea pe lângă pomii scui și stufoși și își imagina cu plăcere viața amoroasă pe care o s-o ducă lângă Basile. Mer o să se schimbe decorul. Alte orașe, alți meni, și cum îi spunea acum două zilend stătuseși prima oară de vorbă, circului o să facă în curînd turnee în străinătă și la Paris.

Ajunse la circspectacolul începuse. Se așeză pe locul pare stătuse și în celelalte trei zile pentru a vedea Basile cînd intră în arenă. Era în acet rochie albă și își puseuse în piept crizante primite de la bunica ei. Se gîndi cu plăcere intrarea lui Basile în

aceea dar spre ușurarea ei nu era domnul Vasilescu, ci domnul Vasiliad, brutarul orașului. Urmă numărul lui Basile și al celei femei de care îi era groznic de frică dar știa că Basile o va ocroti. Intră înția femeia într-un costum de baie scipitor. Pe umeri avea un voal albastru pe care îl lăsa să cadă pe rumegus cu multă grație. Maria se uită la ea cu invidie. Era foarte bine făcută și mușchuloasă, o adevărată femeie, nu ca ea, micuță și slăbuță, aproape fără mușchi.

Basile se uită spre ea și își zîmbră. Avea rîntaloni strînși pe corp și o cămașă roșie, de satin strălucitor. Zîmbră publicului, dar Basile îi zîmbea numai ei. Femeia urcă pe frînghia numai în minii, arătîndu-și popoul strălucitor spectatorilor. Toba răpăia prevestind grozăviile. Basile îi mai zîmbră odată Mariei

iluziile limbajului

Disprețuirea naivă a cuvîntului rostit față de alții sau față de sine îl purta pe Goliadkin prin interstițiile discursului, locuri lipsite de structură în care schimbările de situație se produc fără ca „vorbitoarii” să le poată prezinti sau prevedea; angajat în măturări de o încoerentă disperată, subseful de birou cu grad de consilier titular se surtă în dinții o femeie care se învîrte amelor cu minile și picioarele desfăcute.

Era încântată că de iubitul ei vorbește toată lumea.

Nici nu mă gândesc să mă duc într-un asemenea loc. Nu-mi plac spectacolele astea pe care le consider vulgare și periculoase.

N-ar fi putut să renunțe să meargă în seara asta la circ, și a-1 înțînii acolo pe domnul Vasilescu ar fi fost fatal.

În sfîrșit, domnul Vasilescu se hotărî să plece, gîndindu-se că nu e indicat să fie prea impetuos din prima seară. Se opri să stea de vorbă cu domnul Marinescu. Îi finu o scîndură ca să-i arate că este gospodar, Maria se îmbrăcă emoționată deoarece era în întîrziere.

PREZENȚE ȘI ABSENȚE

„Întrebarea asupra apartenenței intenției de a ieși în sîmbele oameni în întreaga bunăvoință a unei fi adănci rămîne în continuare de pus. Întreaga năvălă eșn fondă nararea acestei zbereri, încheiată cu înfrîngerea ei, dacă eroul este de fapt o absență, sau procesul de deșiere a unei abiențe, atunci cum putem atribui dorința fierei de raționalitate? Rămîne din această degradare condiționată psihică care încearcă să se exprime logic, care începe să salveze ce mai e de salvat în timpul căderii epuizante învîrte cîvinte. În încercările ei de a pune ordine în întîrșită fără măsură (lipsă și inadecvarea cuvîntului este și așura), această instanță psihică greu de numit (o instanță critică și ordonatoare) tulbură manifestările absentei printruducerea unor fragmente penibile de discurs. În cazul Golin absența este reală, pe cînd prezența iluzorie.

Cuțe și această irezistibilă absență a discursului (cîci totu produce aici prin și datorită cuvîntului: atît pierzania la ce dus „originalul”, cit și reușite „dublului”) care soarbă din pul normalului un personaj, făcînd ridicolă orice încercare argumentelor de bun simț? Absența discursului nu este; în tăcere germinăză cîvintele, nici sînt ele trîtite în sa lor de formă, în încă nerealizată diferență dintre exp și trăire ei. Or, ceea ce se produce în cazul descris este refuz și o imposibilitate de a trăi cîvintele. Fără îndoielă este un caz limitat, dar revelator pentru modul de alcăt și discursului, nesigur, soscător chiar atunci cînd se vrea reprod, alternînd comunicarea prin plînuri cu spațiul proptic creat de golurile sale. Univocitatea și continuitatea mesă (aici nu considerăm ca discontinuitate transmiterea mesă prin cuante ale vorbirii) rămîn un deziderat ideal al cîvintei, realizabil doar pentru transmiterea unor continuuri le, comenzi, ș.a.m.d.

Cîtezuii transmise de modul în care își desfășura problematica clasică, introduce încurcături și inevitabile încălece limbaj; este aproape inutil să indicăm unde sînt de gîșetea, deoarece sint de înțînii peste tot. Încercările de a în limbajul pe care l-a impus tradiția filozofică, de a gîndi problematica în alți termeni, sînt prinse ele însele în rupturi care chiar ele au creat-o. Intelectualitatea franceză de for „clasică” spre exemplu, a rămas tot timpul ostilă intrării unui alt limbaj decît cel „clasic”. Sartre ridiculizat, era canal de filozofie lăsată în pîrșire la jumătatea lecturii („du charabia”), Lacan numit Gongora al psihanalizei și bîmb intenții magice, Heidegger acuzat de stricarea limbajii sînt prin traducerile pe care le-a autorizat din opera sa. Împie acestei „certe” latente dintre clasi și moderni cuprinde unul optumii epistemologice fundamentale a căror titare deplină va întîrșia probabil mult timp să apară.

Una din prejudecățile limitative (poate printre cele mai nevoinvuate) este imaginea despre un eu locutor, dotat cu facultăți (pot fi enumerate!) producător și stăpîn al discursului, care se revarsă din el ca un prea-plin. Pornind de la speculația metafizică asupra eului (o entitate substanțială) psihologia „clasică” și-a găsit o manieră de a erpune comod realitatea psihică printrilor oricui vrea să cunoască descompus „funcționarea sufletului”. Puse frumos pe perute de catifea roșie în vitrinele tratatelor, facultățile psihice (voință, atenție, afectivitate, ș.a.m.d.) pot fi admirate și întoarse pe toate fețele. Un calm suspect planează în aceste suflete artificiale: totul este prezență, de un grad mai mare sau mai mic, furtunile psihice și chinul capătă în ultimă instanță un aspect moralizator, calcul logic le poate duce către orice țintă.

Dar „eu” locutor se dovedește practic a fi altceva decît ceea ce poate calcula psihologia facultăților; nu un falnic și stupid stăpînitor al discursului, ci o existență angajată în aventura necesară, binefăcătoare, periculoasă a limbajului. În același timp logic în care se în decizia cuvîntului rostit sau scris, acesta se derobează de univocitatea de sens pe care încearcă să l-o dea locutorul, acceptă să-i poarte intenția doar ca pe o ușoară încrețitură deasupra unor valuri profunde, care-și cunosc drumul propriu de urmat. Rezultatul este un compromis a cărui înclînare diferă. Discursul deabia înfrînat devine text, o realitate de sine stătătoare, neapagată în, ca să zicem așa, zborul din gură-n gură. Textul este timp autonom analizabil și revelator; textul „original” presupune și cere comentariul — locutorul e dublat de hermeneutul său.

Relația integrată stabilită în vorbire nu ar fi cea biunivocă dintre emițător și receptor de mesaje, ci un timp al textului și al comentariului, care să favorizeze jocul prezentelor și absentele, să valorizeze fragmentele pline dar și rupturile, decalajele discursive. Este relația originală stabilită între psihanalizat și cel analizat, relație care creează un timp de proiecție pentru structura fragmentară a personajului, un timp de măturări și resuscitate a amintirii. Pe acramul lui vor apare desenele complicate ale urmelor psihice, locurile de fractură și halourile de semnificație create în jurul lor. În termeni banali chestionările și făcerile psihanalizului. Înțînțirea și de reconstrucție, în care nu se urmărește altceva decît crearea relației; orice este produs în afara ei, spre exemplu interpretarea psihanalizului, este introdus din nou în această relație, pentru a crea în totalitatea posibilităților sale. Această „talking cure” nu constă decît în elaborarea unui discurs semidirejat prin chestionările și făcerile psihanalizului. Înțînțirea și de reconstrucție) acestei țesături discursive se intercalează în fiurite textului, caud pînțele nodale, articulațiile, locurile de fractură ale limbajului.

Eugen IACOB

CONSTANTIN ȘTIRBU

Stampă interioară

Jos în moarte te caut învins în pierderea spațiului și în amar zîmbetul meu încă te caută printre negări mai vechi ca vîntul.

O, nu lăsa vremea să treacă nu lăsa lumina-n distanță că de cîni, lumea pierdută se uită la mine din lut se uită și eu cad dincolo de miracolul cuvîntului.

Culoare

Peste acest nepătruns al tăcerii nimic nu mă mai ajunge. În urmă-i disperarea închisă și strigătul de lut arar lucind prin umbre și destine. Durerea nu mai începe-n mine și rămîn mut de durerea adîncului mut aplectat pe-o imagine pierdută.

Virgulă

Voi ori pentru dragoste și absolut Universu-i de lut, tu de lut, eu de lut. Mă nasc cu neînțînă, paralele unid Glasul mie sînt în orbită și caut ceva pentru liniștea lumii și oină la albi nu ajung decît strigăt nu ajung decît în cosmar anonim ori intersecție de drum, înțîniri.

Mare

În ochi mi-a căzut stîna mare gol imens, absolut și iar moarte singur, tragic contemplam deoartare contemplam și cădeam înfînt și pe noapte tăceam și treceam și erau chipuri albe-n amar și fugam stînd pe loc în adînc cu lumina ultimă-n obînc.

Plecări

Plecăm din suflet ca și Cîrce vrăjii cu-n ochi în absolut vedeam că dincolo-i tăcere și-așa cu-n ochi întors din lut treceam și dincolo de sferă eram fără de moarte trapt și-amar păsări de noapte încă — întrau în vis cu ochi de stîncă.

Maternă

Mamă tu m-ai născut orb cu vedere durerea-mi depășește nemărginirea și nicăieri nu-mi alu liniște decît într-o dragoste pierdută acolo sau continenț acolo la capătul mișcării printre aburii albaștrii printre pierdutete lumi.

DAN CIACHIR

Constăind

Despre omul acesta, cu înfățișare blîndă și virtuoașă, toți aduc vorba numai prin cuvinte de laudă. El a știut să răzbească, s-a privat la timp iar scoțea îl ieși întocmai, fiindcă a fost migălită.

Dar acum, cînd înțînțea lui e aură trasă la față de scurse baterii alimentată, cînd amare își desocoperă încheieturile, cînd prietenii i-sau rășipi, și ei tot de rasturi ademeniți, poate să se scufunde în acalmie, în răsăritul bătrîn și prisositor.

Cassandra

Cînd lebedele vor îndoi gîtul moleșit ferind în unde privirea de sticlă și teamă, cînd lebedele vor înceta să fie ornamet și în cîntec propriu calea încertei culori a cenușii vor alege, Atunci va fi auzită Cassandra despiciind desertul stătut, colindînd păduri ce plîng ca alama, pînă la marea cu apă de scroabă învalburată, pînă la fărîmul ocolit de planoare unde înțînținta turbină își rotește necontenit paletele și restituie. Atunci, femeia plînsă cu aigă putredă-n obraz, dar sigură cum numai bolțile gotice sînt, își va enunța avertismentul.

poeme

de Ștefan Aug. Doinaș

Balada vieții interioare

Vecini, crescînd la curți imbelșugate,
noi ne luptam să-ntemeiem regate
și le pierdeam cu săbii de salcîm.
Dar dintr-odată pomii nalți din curte
descresc, și săbiile sînt prea scurte,
și ne trezim, uimiți, pe-un alt tărîm.
Ca-n mari oglinzi cu margine albastră,
înfumurarea, spaima, graba noastră
pîdesc, de undeva, alt rînd de prunci.
O cremene ce ne-ncetat s-ascute,
multiscusită-n ștersături și cute,
ne tatuiază sufletul de-atunci.
La lămpi interioare tot mai oarbe
o muncă migăloasă ne absoarbe :
alegem macul negru din nisip.
Ca o lumină, frumusețea trează
se dă-napoi, încet, și se filtrează
prin zilnic schimbătorul nostru chip
Copilăria ? Scoala ? Pubertatea ?
Necuprinzînd nici timpul, nici etatea,
sînt numai gînduri strimbe, erezii.
În fiecare clipă le pătrunde
o cumpănă cu talere rotunde,
în lin balans pe prizme străvezii.
Doar cîte-odată treaba se smîntește :
un drac ascuns în noi își amintește
cărbutii-aproape stinși, și suflă lung,
și-o bolgie fantastică străluce
sub părul de pe piept, crescut în cruce
și furci muiate-n smoolă ne împung.
Ca să ofere și să aibă hrană
mustește undeva un fel de rană,
un ochi cețos, din ce în ce mai mic.
Iar răzvrătirea noastră cea mai scumpă
se face foc, dar nu vrea să irumpă,
devine ură, lacrimă, nimic.
Întreaga lume scade-n trei ținuturi.
Orașe, neamuri, forme, conținuturi
încap într-o privire, într-un preț.
Totuna sînt acuma lașul, bravul.
Avem un nou organ intern : nărvul.
și cîntărim plăcerea cu dispreț.
Ah, cine știe oare să citească
în ochii noștri slova părintească ?
Idei, nădejdi, obsesii și fiori —
păstrăm din toate, veninos, un germen.
Ce simbură superb, supus la termen,
prilej festiv de-a nu mai fi datori !
Uscat la sunet, subțiat la coadă,
un fruct prea timpuriu e doar iscoadă.
Noi așteptăm, cumînți, înaltul timp
cînd, în tăcerea noastră fără nume,
o voce stinsă va vorbi anume
vestind sosirea altui anotimp.
Iar pînă-atunci învingem cu tărie
o panică, un dor, o bucurie.
Pe față ne spălăm cu vin, cu vînt.
Din umeri ni se țese-o rară plasă,
și tot mereu grăim cuvîntul : Lasă...
Ce limpede și-mpovărat cuvînt !
Dar nu cuvîntul trebuie să pice.
Fanatice, involburate spice
ca săbii aspre ard jucînd pe loc :
recoltă fulgerînd în noi o zare
de dragoste și blindă irizare,
ce nu cunoaște grindină sau foc.
1948

Tirziu

Nu știu ce oră e. Tirziu
mă-nvață luna zeci de curse.
Timp negru, spațiu străveziu
— ca două săbii stinse, scurse.

Doar licărul ciudat, difuz
al stelelor, cu care Domnul
îmi cade leneș în auz.
Și pavăza acestei spaime : somnul.
1968

E nevoie

Pupile invizibile din golul
care, ca vîntul, suflă prin ființă
se uită uneori la noi. Datomnici
sîntem, ori — poate — vinovați ?
Tăcerea
răspunde-n limba ei. Se rușinează
mistrețul infundat în viziună,
și caprele de munte-și sparg în iezur
imaginea, cu pietre...

E nevoie
din cînd în cînd de zile înălțate.
Atunci, devreme, în stihare albe,
ieșim în prag și așezăm pe prispă
un ban de aur : galbenul din suflet.
acela care — cheltuit — sporește.
Atunci în golul dimprejur ce suflă
prin lucruri, invizibile pupile
primesc dobînda demnității noastre,
iar vina de-a trăi se subțiază :
mistrețul iese din birlog, și capra
nu se mai poticnește sus, în munți.
1968

Prețul luminii

Uitați-vă pe unde se întoarce
lumina, fata zorilor, la noi :

pe văi de lacrimi, slujnică la Parce,
cerșînd la porți străvechi oboluri noi.
Să pregătim, deci, floarea carnivoră
ce-i datorăm ! Și mătura de în
cu care adunăm această oră —
morman de raze reci, gunoi străîn...
1962

Catedrala

Leul din dreapta e negru.
Leul din stînga e verde.
Leul din față e galben.

Sfîntul Daniil șade-n mijloc,
singur, cîtînd cu privirea
punctul de boltă, în care
Unul, filtrat printre gene,
stă divizibil cu trei.

Punctu-i mai jos decît locul
unde se uită proorocul.
1967

Psalm

în spirit geometric

O, Doamne Dumnezeu al liniilor !
Pe noi, care asemenea actiniilor
zvîcnim pe-un prund cu alge în tumult,
pe toți tu, vai ! nu ne socoți mai mult

decît triunghiuri și patrate seci :
figuri cărora, din întunecime,
le dai durată, formă și mărime.
Geometria care-o scrii din veci,
la fel de-adînc în humă și splendoare,
cuprinde — printre stele vechi și noi
rotindu-se-n eter, scînteietoare —
și flacăra ce pilpăie în noi :
o licărire pală dintr-un sfeșnic
ce amintește, — o clipă, focul veșnic.
Și totuși, ca savantul cu creion,
ce schimbă un patrat în pentagon
și caută mereu, sub ștersături,
desăvîrșirea ultimei figuri
a Cercului, sigiliu pe mistere, —
așa, sub scurta noastră scînteiere,
tu cauți orizontul fără nume
al unui vis ce n-a-ncăput în lume,
Cînd moartea vai ! ne ia pe seama ei,
e tot o trăsătură de condei.
Cum moare poligonul, frînt în laturi,
treptat apropiindu-se de cerc,
culorile acestei vieți se șterg,
ca niște flori ce s-au surpat în straturi
și reapar — precum figura-n carte
pe alte pagini — dincolo de moarte,
desăvîrșind imaginea dinții
rotundă, așezată căpătii
oricărei frunți ce izvodește-n linii
bogata seminție a luminii.
1949

Frumusețe și moarte

O, de cînd trecu, zglobie,
pe vulcani încă fierbinți,

Frumusețea — o stafie
dulce ispitînd pe sfinți —
nu mai vine să ne piardă
nici o umbră, nici un vis.
Vîna omului dezmiardă
numai după ce-a ucis.
Voluptatea nu ne-ncercă ;
sufletul ne e dușman.
Stăm în lume, ca-ntr-o arcă
plutoare pe ocean.
Apa, sinii fetei, luna
năzuie-n zadar spre cer :
nu ne tulbură niciuna.
Alte farmece ne cer.
Numai raza agoniei,
cînd se naște în obraz,
amintînd chipul stafiei,
ne pătrunde de extaz
1951

Noli me tangere

Eu singur : numai eu. Oricare formă
e doar un gard, și țărcoiește idoli
la care nimeni nu se mai închină.
Ceea ce voi numiți parfum, eu știu :
e-o interdicție plutînd în juru-mi,
o țară-a nimănu. Cuvîntul zboară
și se preface-n piatră cînd ajunge
la ceilalți, iar surisul meu jignește.
Iar tu, care așezi acum o mină
pe fruntea mea, cu spaimă o așezi
simțîndu-te de mine despărțită
chiar prin atingere. Ah, simțurile —
ce gard de spini electrice împrejurul
leprozeriei !...
1962

Mintuire

Mă mintuie vîntul fără opreliști
din pustie, simunul verbal :
de mine însumi și de priveliști,
de greutatea rămasă pe cal.
Fără trup, dar mai ales fără limbă.
Mă mintuie falsul meu pas :
de spațiul care prin mine se plimbă,
de timpul căruia-i sînt ceas.
Sînt, într-o plasă, nodul sau ochiul ?
Mă mintuie doar, neputincios,
cuvîntul bolborosit : de deochiul
lucurilor cu bulbul sticlos.
1968

Heralzii

Ce ți se dă jignește-ntotdeauna
ce ți s-arată : floare, trup sau vin.
Tremurătoare se ridică luna
pe granița tărîmului divin
la care străjuiesc cu săbii goale
Tirziul și Departele, heraldzi
vestind un rîu cu valuri ideale
sub rîu-n care zi de zi te scalzi.
1968

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Hănușescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Gheorghe Tomozai
Secretar general de redacție :
M. Ungheanu

REDACȚIA :

București, Bda Ipătescu 15
Telefon : 11.51 12.16.10

ADMINISTRAȚIA :

Soseaua K1s 10, tel. 18.33.99

ABONAMELE

3 luni — 13 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul ext. la

COMBINA POLIGRAFICĂ „CASA ȘCINTEII”

Paștină : Olas Ion.